

VOOR DE BOEREN

VAN HET CHRISTELIJK NATIONAAL BOEREN-COMITÉ.

(E)

25.23
Pam.7
CHR

Ⓔ 27640
Pam. 1.

Voor de Boeren.

UITGAVE VAN HET
CHRISTELIJK NATIONAAL BOEREN-COMITÉ.

FISCHER.

Afgevaardigde der beide Republieken.

V O O R R E D E.

Wat is het Christelijk Nationaal Boeren-Comité? Wat is zijn doel? Hoe werkt het?

Deze vragen kwamen in allerlei vorm en van velerlei zijden tot ons.

Wij besloten daarop eenigszins uitvoerig te antwoorden, ten eerste omdat zij, die ons steunden, er recht op hebben te weten wat wij deden; ten tweede opdat zij, die nog met hunne hulp van verre bleven staan, in onze verantwoording reden zouden vinden, om nader te komen en te helpen.

Het Comité bedoelt allereerst hulp te verleenen aan onze lijdende en strijdende broeders daarginds en aan hunne betrekkingen zoowel in Zuid-Afrika als hier; het wenscht rondom zich te vereenigen allen, die, tot het belijgend deel onzer natie behoorende, sympathie gevoelen voor den strijd daarginds gestreden, omdat die strijd onze beginselen raakt, omdat die strijd gaat om het behoud van het oud-Hollandsch, geloovig element in de beide Republieken.

Wij droegen aan een onzer leden — den heer R. C. Verweijck — op, in een eenigszins uitvoerig verslag mededeeling van onze werkzaamheden te doen.

Moge dit boekje er toe bijdragen om ons te sterken in het geloof dat Hij, die recht is in al zijn weg en werk, ook zeker op zijn tijd en op zijne wijze het recht zal doen zegevieren; om in ons te verlevendigen de hoop op een spoedigen, gunstigen vrede voor de beide Republieken. Wij vragen daarom: helpt ons! steunt ons! Stelt ons in staat om — kan het wezen — velen tot hulp en troost te zijn, die door dezen gruwelijken oorlog van alles zijn beroofd!

Het Christelijk Nationaal Boeren-Comité:

H. BIJLEVELD, *Voorzitter.*

DR. JOH. C. BREEN, *Secretaris.*

J. C. WEISZ JR., *Penningmeester.*

H. M. DERCKSEN.

H. J. EMOUS.

J_{B.} VAN OVERSTEEG.

D_{S.} J. C. SIKKEL.

R. C. VERWEIJCK.

P. J. W. WELLENSIEK.

Amsterdam, 29 Juni 1900.

Het Christelijk Nationaal Boeren-Comité.

HOOFDSTUK I.

Zijn ontstaan.

---

11 October 1899.

Geen Nederlander, die dezen dag vergeet.

Reeds lang was in aller hart het vraagstuk brandende, of de oorlog tusschen de beide Zuidafrikaansche Republieken, Transvaal en Vrijstaat, aan de eene en Engeland aan de andere zijde zou uitbreken.

Van de grieven der „Uitlanders” hadden we al meer dan genoeg vernomen; ze waren immers door den schandelijke rooftocht van Jameson wereldberucht geworden. Wij wisten nu precies hoe het altijd „grootmoedige” Engeland slechts „recht” zocht voor zijn verdrukte zonen, die in en om Johannesburg het goud haalden uit den Transvaalschen grond; met dat goud allerlei aanslagen tegen de Republiek betaalden, en die meenden dat er een soort van ongeschreven recht bestond, volgens hetwelk boven elken bodem, die goud of diamanten bevatte, de Engelsche vlag wapperen moest.

Wij wisten hoe Krüger en zijn getrouwen waren

getergd; hoe allerlei vonden door de Engelsche Regeering waren gezocht om de kleine Republieken te gronde te richten, en hoe eindelijk de Conferentie te Bloemfontein was gehouden, waar de Britsche „Hooge Commissaris,” Sir Alfred Millner, eischen stelde, die bedoelden Transvaal zekerlijk zonder slag of stoot in Engelsche handen te brengen.

Wij wisten, dat Krüger zóóveel had toegegeven, dat menigeeen dacht: nu gaat de grijze President toch waarlijk al te ver; maar niets hielp; en onderwijl zond Engeland soldaten en kanonnen naar de grenzen der Republiek, om het duidelijk te maken, dat Krüger Transvaal aan de Engelsche macht overgeven moest; of anders . . .

Wij wisten, dat de Engelschen om het kiesrecht van de Uitlanders niets hoegenaamd gaven; dat het alleen om het goud van den „Rand” was te doen; dat Chamberlain in bond met Rhodes, als een andere Achab, de blikken had gewend naar den wijngaard van den Transvaalschen Naboth, en dat er niet meer behoefde gezocht te worden naar de Belialsmannen, die den modernen Achab van dienst wilden zijn.

Hoe in ons vaderland bij deze dingen aller hart kookte van verontwaardiging!

Immers, daar ginds aan de andere zijde van de Vaal en de Oranjerivier woonde een volk, dat de oud-Hollandsche kleuren in zijn dundoek ontplooidde; dat de Hollandsche taal sprak; dat in den Hollandschen Bijbel kracht en troost vond bij het betreden van zijn moeilijk pad; en dat in de Hollandsche sprake zijn Psalmen opzong naar omhoog als de tolken van wat gloeide in hun ziel.

Daar leefde het kloeke nageslacht van de Boeren, een volk, welks lijdensgeschiedenis nu twee en een halve eeuw omvat; altijd gejaagd, beurtelings door de Engelschen en door de Kaffers, altijd verraden, geplaaagd, gemarteld.

De herinnering aan den vrijheidsoorlog, die in 1881

beslist werd met de schitterende overwinning op Colley, de Amajubadag, leefde nog versch in ons aller hart; van toen af waren altijd meer zonen van ons volk naar gindsche landen heen getrokken; en wie nu dan ook van Transvaal spreekt, schijnt te spreken over een deel van ons eigen Vaderland; want onze zonen, onze vrienden, onze broeders zijn daarheen gegaan en hebben zich aangesloten bij het heldenvolk der Boeren; hebben dat volk lief gekregen; dat tweede vaderland leeren beminnen; en alzoo zijn de banden, die de Hollandsche Republieken in Afrika en het oude Nederland samenbinden, nauwer toegehaald.

Iedere terging van de Engelschen tegen Transvaal sloeg dan ook een wonde in *ons* hart; elke ongerechte daad tegen onze broeders daarginds deed *ons* pijn; de klauwslag van den Britschen luipaard naar den vrijen grond van de Hollandsche Republieken deed *ons* het bloed naar het gelaat vliegen; en de duizenden en tienduizenden Engelsche soldaten bedreigden niet slechts de landen over de Oranjerivier en de Vaal, maar het was alsof ze oprukten naar de oevers van Schelde, Maas en Rijn.

Van den kreet vol verontwaardiging, die schalde over de bergen van Zuid-Afrika, werd hier de echo honderd malen weerkaatst; er was voor ons bewustzijn schier geen verschil meer tusschen daar en hier; uit het hart van iederen Nederlander, die nog boog voor den Heere zijnen God, klom de bede omhoog: of God der Boeren kracht, hun Schutsheer en Rotssteen mocht zijn; het was als in de dagen van den zeeslag bij Kijkduin, toen de bevolking neerknielde om te bidden voor de overwinning van 's lands vloot.

Zóó, met dat gevoel in aller borst, kwam tot ons de tijding dat de Transvaalsche en Vrijstaatsche Regeeringen aan Engeland den eisch hadden gesteld: op elf October, des avonds te zes ure, uw troepen van onze grenzen terug, of oorlog.

In aller hart rees een bede op.

Met gespannen verwachting werden de tijdingen verbeid.

Zou het oorlog wezen?

Twaalf October kwam.

En de vlugge telegraaf meldde ons, dat een Boerenmacht onder Joubert de Natalsche Bergen over trok; dat Mafeking en Kimberley door de Boeren werden bedreigd, en dat de oorlog met al zijn verschrikkingen was uitgebroken.

Met angst verbeidde men de berichten van overzee.

Een gepantserde trein, zoo werd gemeld, was in de buurt van Vrijburg door de Boeren vernield . . . een trilling van vreugd liep door het gansche land.

Doch toen kwamen andere berichten.

Bij Mafeking zouden de Engelschen de Boeren gelokt hebben op een ondermijnden bodem, en, 1500 Boeren waren in de lucht gevlogen.

Het gevecht bij Glencoe was noodlottig voor de Boeren afgeloopen; ze waren geslacht.

De treurige naam *Elandslaagte* werd genoemd.

En de nog treuriger bijzonderheden zeiden ons, dat dáár het Hollandercorps in het vuur was geweest, en zwaar geleden had.

De naam van den door de Engelsche lansiers vermoorden *De Jonge* werd met eerbied uitgesproken; de heldendood van den daar gesneuvelden *Coster* werd betreurd; men vernam hoe de jeugdige *Pieter Moora* daar zijn leven liet; rouw en verslagenheid vervulden aller hart; we waren onder diepe smart neergebogen; de blik werd naar boven gericht en de verzuchting rees uit het diepste der ziele: o, God sta onze mannenbroeders bij . . .

Het was in die dagen, dat een der warme Boerenvrienden in Amsterdam, de heer P. J. W. Wellensiek, zich tot den heer H. Bijleveld — wiens zoon gewond

op het slagveld van Elandslaagte door de Engelschen werd gevangen genomen — wendde men de vraag: kunnen wij niets voor die Boeren doen?

In die dagen ook, dat de heer J. C. Weisz Jr overlegde met den heer Jb. van Oversteeg, of er dan niets voor onze broeders in Zuid-Afrika te verrichten was.

Men *moest* zich uitspreken.

Het hart was tot berstens toe gevuld; de smart, die allen aangreep, wilde zich uiten.

En zoo werd besloten een samenkomst van geestverwanten bijeen te roepen in de groote zaal van *Frascati*; dat zouden, omdat tot die meeting besloten werd door vrienden, die allen bestuursleden waren van *Nederland en Oranje*, de leden van die Kiesvereeniging zijn met hunne gezinnen.

Tot het nemen van dit besluit werd meegewerkt door de heeren *H. Bijleveld*, Dr. *Joh. C. Breen*, *H. M. Dercksen*, *H. J. Emous*, *Jb. van Oversteeg*, Ds. *J. C. Sikkel*, *J. C. Weisz Jr.* en *P. J. W. Wellensiek*, die dus den eigenlijken stoot gaven aan de geboorte van het Christelijk Nationaal Boeren-Comité.

Men besloot voor de beraamde samenkomst als sprekers uit te noodigen de heeren *H. J. Emous* en Ds. *J. C. Sikkel*, en daarmee was alles gereed voor het houden der eerste Meeting.

HOOFDSTUK II.

De eerste Meeting en haar gevolgen.

Dat er met de Boeren door de Amsterdammers werd meêgeleden, bleek uit de meer dan gevulde bedehuizen, waarin de dichte schare zich verdrong bij de ure des gebeds, die haar samenriep op den laatsten van Wijnmaand.

De verwachting dat de samenkomst in *Frascati* door vele honderden bezocht zou worden, was waarlijk niet ongegrond.

Donderdag, 2 November, des avonds te 8 ure, waren de geestverwanten der oproepers bescheiden.

Reeds te 6 $\frac{1}{2}$ uur opende men de zaaldeuren, en nam een uitgelezen schaar van Commissarissen van Orde haar stellingen in, om een goeden gang van zaken te verzekeren.

Hun taak was spoedig afgeloopen, want te zeven uur was er geen plaats meer te bekomen.

Men verdrong zich letterlijk in de gangen en doorloopen; de trappen waren gevuld, nergens kon men iemand meer bergen, terwijl een breede schare op de straat met ongeduld bleef hopen om nog te worden binnengelaten.

Dien avond zal, wie binnen kon komen, niet licht vergeten.

Dat krachtig gezang:

„De Heer zal opstaan tot den strijd”

door de instrumenten van *Soli Deo Gloria* — de trouwe meêhelpster in al onze meetings — begeleid, hoe greep het aan met macht, en hoe warm stemde de menigte in met het gebed van den Voorzitter, den heer *H. Bijleveld*, die in zijn kloek en waardig welkomstwoord de gedachten leidde naar den ongelijken strijd, die op de hoogvlakten van Natal werd gevoerd. Zijn woord wekte geestdrift, gloeiende geestdrift, en ze waren hartelijk gemeend de warme toejuichingen, die de Voorzitter voor Krüger, Steijn en Joubert uitlokte.

Maar het is niet ons doel terug te komen op de uitvoerige courantenverslagen, die van deze vergadering gegeven zijn; we zijn nog steeds bezig aan de geboortegeschiedenis van ons Christelijk Nationaal Boeren-Comité, en *herinneren* slechts aan wat in die Novemberdagen van het vorige jaar is geschied.

Na den heer Bijleveld, sprak de heer *H. J. Emous*, die met zijn scherpe conclusiën diep in het hart der vergadering het besef plantte van het schreiend onrecht, waartoe Engeland roekeloos de hand had uitgestoken.

Na hem voerde Ds. *J. C. Sikkel* het woord. Hij schetste den strijd der Boeren, en deed het met bezieling en gloed. Aan zijn lippen ook hingen de hoorders, die niet luisterensmoê werden, en ze juichten uit het diepst hunner ziel de vurige wenschen toe, die voor het heil der strijdende Republieken werden uitgesproken.

Dat de breede schare herinnerd werd aan onze eigen glorierijke historie; aan de bange dagen van weleer toen God de Heere zoo menigmaal wondere uitkomst geschonken had, verwondert niemand; en ieder begrijpt welk een warm vertrouwen werd neergelegd in het zingen van: *Een vaste burcht is onze God*, en met welk een heilige geestdrift

werd aangeheven :

Mijn Schilt ende Betrouwen
Sijt Ghij, o Godt mijn Heer.

Het was een schoone avond; heerlijk is de herinnering aan deze samenkomst; er was één gevoel in allen van warme, oprechte liefde voor het strijdende volk van de beide Republieken.

Onderwijl deze waarlijk verheffende samenkomst in Frascati werd gehouden, gebeurde er op niet verren afstand iets, dat in een verslag als dit ook niet mag worden vergeten.

Zooals wij boven mededeelden stonden voor de deur van *Frascati* honderden te wachten, die vergeefs hoopten op een plaatsje in de zaal.

Onder hen, die probeerden binnen te komen, waren er verschillenden, die het denkbeeld vormden op eigen gelegenheid een meeting te gaan houden. Dichtbij was het ruime lokaal van de Maatschappij voor den Werkenden Stand; dat was misschien wel te huren; de vraag was maar, wie zou spreken en de leiding op zich nemen.

Tot die taak werd onder de hand, na eenig aarzelen, de heer *R. C. Verweijck* bereid gevonden, en weldra waren eenige heeren op weg naar den Werkenden Stand, om het lokaal te huren en in gereedheid te doen brengen.

Dat was spoedig in orde.

Rondom de heer Verweijck groepten zich de heeren Ubbens, Walewijn, v. d. Meulen, Spier, Ingwersen en Theunissen, die als „comité” zitting namen, en weldra stormde ook deze vergaderzaal vol. Den menschen vóór *Frascati* werd toegeroepen naar den Werkenden Stand te komen, en aan deze uitnoodiging voldeden zóóvelen, dat er ook hier weldra geen mensch meer te bergen was.

Alles verliep in de beste orde, en binnen een kwartier kon de op straat door het publiek benoemde Voorzitter be-

ginnen; er werd ook hier een Transvaalmeeting gehouden, die in alle opzichten voortreffelijk slaagde.

De toespraken waren wel niet vooraf bestudeerd; dat kon niet; doch ze waren er niet minder warm om; en moeilijk kan men zich bij een doorwrochte redevoering hartelijker toejuichingen wenschen, dan waarmeê het geestdriftvolle publiek de sprekers ook op deze samenkomst loonde.

Vermelden we, om historisch getrouw te zijn, dat hier het „programma van *Frascati*” gevolgd werd, en dat de taak der sprekers vervuld werd door de heeren R. C. Verweijck, D. v. d. Meulen en Jb. van Oversteeg; terwijl de heer H. Ph. Ingwersen de samenkomst met dankgebed sloot.

De collecte van beide meetings werd vereenigd en bedroeg f 561.51.

Zoo was dan nu de eerste steen gelegd van het gebouw, dat zou worden opgetrokken, en aan welks voltooiing nog wordt gearbeid.

Men moest nu verder.

De heeren die de samenkomst in *Frascati* hadden belegd, zouden opnieuw vergaderen, en men verzocht ook den R. C. Verweijck, wjl deze de leiding in den Werkenden Stand had op zich genomen, deze vergadering bij te wonen.

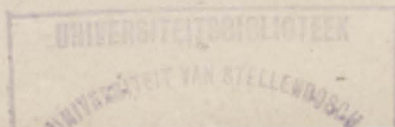
Deze samenkomst werd gehouden ten huize van den heer H. Bijleveld, op Dinsdag 7 November, en, zooals vanzelf spreekt, werd daar een terugblik geworpen op de zoo goed geslaagde meetings.

Doch onder de besprekingen door werd de vraag gedaan: Wat zullen we nu verder doen?

Naar huis gaan, en onze taak als afgelopen beschouwen?

Men meende, dat ging niet.

Zoolang daarginds in Afrika gestreden wordt, zal de stem onzer geestverwanten zich nu en dan willen laten

hooren; er waren ongetwijfeld nog andere samenkomsten in het verschiet; de toekomst kon zooveel bergen in haar schoot; het kon nog dikwerf noodig zijn bijeen te komen; en daarom werd besloten dat de aanwezige mannen-broeders zouden blijven vormen een Comité voor het houden van Transvaalmeetings in Amsterdam.

Doch weldra was het allen duidelijk, dat deze taak te beperkt zou wezen.

Want niet alleen in Amsterdam, zoo redeneerde men volkomen terecht, maar in ons gansche Vaderland denken en gevoelen de Christenen één; we staan in geestelijk verband met duizenden in den lande, die o, zoo gaarne met ons saam de handen zouden opheffen naar omhoog en de gevoelens van hun hart meê zouden willen uitstorten in eenzelfde Psalmlied.

Van alle kanten stroomde, zoo zei men voorts, het geld naar de Nederl. Zuidafrikaansche Vereeniging; en toch bestond er vrees, dat vele onzer geestverwanten hun gaven daarheen niet zouden zenden. Immers in den engeren kring onzer geestverwanten is de bedoelde Vereeniging niet zeer bekend; de namen harer bestuurders spreken niet tot het hart van ons Christenvolk, en dat zou oorzaak kunnen zijn dat vele kleine gaven aan de goede zaak wellicht zouden worden onthouden, en voor onze broeders daarginds kon immers geen penning worden gemist.

Zou het daarom geen overweging verdienen, als ook wij ons beschikbaar stelden voor het ontvangen van bijdragen, en zoo opzamelden, wat anders misschien uit onbekendheid met de groote Vereeniging, die geld vroeg, allicht zou zijn teloor gegaan?

We wilden niet zelf op den voorgrond treden; geen scheiding maken; maar de kruimkens opzamelen, die toch ook niet verloren mochten gaan, en we meenden daarmee een goede daad te doen.

Tot dusver hebben we van ons besluit geen berouw.

We moesten min of meer uitvoerig bij deze overwegingen stil staan, om aan te toonen hoe ongegrond menig verwijt is, dat ons ook van „bevriende zijde” is gedaan. Wij gevoelden, dat, hoe breed de Ned. Zuidafrikaansche Vereeniging ook haar vleugelen uitsloeg, hoe wijd zij haar tente spande, toch niet allen bij haar zich zouden aanmelden.

Dit stond voor ons vast.

En rekenende men dit *feit* — dat later meer dan overvloedig is bevestigd — wenschten wij in de bestaande leemte te voorzien, en ons dienaars te stellen van hen, die bij voorkeur hun gaven wenschten te storten in de handen van mannen die zij kenden en met wier namen zij vertrouwd waren.

Toen na veel over en weer spreken besloten was, dat men zich aan deze taak zou wijden, moest beraadslaagd worden over den naam, waaronder we zouden optreden. In dien naam moesten *twee* dingen duidelijk uitkomen.

Ten *eerste*, dat we niet waren een Comité, dat zich uitsluitend wendde tot *ééne kerkelijke* partij; en ten tweede dat wij evenzeer stonden buiten de *politiek*.

Men meende dat dit het beste werd uitgedrukt in den naam: *Christelijk Nationaal Boeren-Comité*.

En onder dien naam varen we nu ruim een half jaar, niet zonder voorspoed en zegen, en hartelijk gesteund door duizenden in den lande.

Als Voorzitter van het *Christelijk Nationaal Boeren-Comité* werd gekozen de heer *H. Bijleveld*; als zijn Secretaris trad op de heer *Dr. Joh. C. Breen*, en Penningmeester werd de heer *J. C. Weisz Jr.*, terwijl als gewone leden zitting namen de heeren *H. M. Dercksen*, *H. J. Emous*, *Jb. van Oversteeg*, *Ds. J. C. Sikkel*, *R. C. Verweijck* en *P. J. W. Wellensiek*.

Zoo was dus het Comité geboren.

Hoe het leven zou en arbeiden, daarvan was nog maar weinig bepaald; maar het *zou* leven, want immers in het hart van al zijn leden brandde vurige liefde voor de zaak der Boeren.

Van de oprichting van het *Christelijk Nationaal Boeren-Comité* werd in behoorlijken vorm mededeeling gedaan aan de Nederlandsche pers, die ons bestaan dan ook welwillend aankondigde.

Wij konden aan den arbeid gaan.

En die liet zich niet lang wachten, zooals wij in een volgend Hoofdstuk zullen zien.

HOOFDSTUK III.

Allerlei werk.

Nu we over den arbeid gaan spreken van het Christelijk Nationaal Boeren-Comité dient in het oog te worden gehouden, dat dit Comité als onder den drang der omstandigheden geboren was, en dus niet stond voor de uitvoering van een wel beraamd en ernstig overwogen plan.

We *moesten* optreden, het *kon* niet anders; dit feit stond vast; en nu we ons tot den arbeid hadden aange-gord, moest men aanvatten wat de hand te doen vond.

Nu, dat was niet weinig, en gelukkig konden we dadelijk beginnen, door onze vele vrienden in het land daartoe in staat gesteld.

Toen we op 7 November voor de eerste maal vergaderden, hadden we een kas van ongeveer f 600.—, en daar moesten aardig wat onkosten af. Doch we besloten dadelijk te gaan helpen. Immers er was opgericht een Commissie van informatie naar gesneuvelde, gewonde of gevangen Nederlanders. Die Commissie verzamelde de namen van die landgenooten, die deelnamen aan den strijd, en deed pogingen om telegrafisch te vernemen, of een van de ingeschrevenen sneuvelde, gewond of gevangen

werd. Ontving zij bericht, dan werden voorzichtig de familiebetrekkingen hier te lande op de hoogte gebracht, en alzoo voorkomen, dat zulke droeve tijdingen het allereerst door de dagbladen werden openbaar gemaakt.

Welnu, aan deze Commissie schonk het Boeren-Comité zijn allereerste bijdrage van *f* 150.—, overtuigd daarmêe naar den wensch te handelen van hen, die giften inzonden.

Boven verwachting werd de kas van onzen Penningmeester gevuld.

We traden op, toen reeds tonnen gouds waren ingezameld, en een breede stroom van giften in een bepaalde bedding vloeide; maar toch, reeds op onze vergadering van 6 December kon de Penningmeester mededeelen, dat een som van *f* 3800.— bij hem in de kas was gevloeid.

Doch met de giften hielden de aanvragen om hulp gelijken tred. Wij wenschten de slachtoffers van den oorlog te helpen, en ze waren *hier te lande* maar voor het aanwijzen.

Hier waren de echtgenooten van onderwijzers achtergebleven, in de hoop weldra naar Zuid-Afrika te kunnen oversteken wanneer de man daarvoor de middelen toezond; en de oorlog kwam, de onderwijzer toog -- dikwerf met zijn oudste leerlingen — den roofzieken vijand tegemoet ten strijde, maar hier bleef de zorgende vrouw met de kinderen achter, zonder steun en in angstige spanning.

Zoo was het niet alleen met onderwijzers, doch oók met anderen, die ginds een bestaan gezocht en gevonden hadden, maar door den oorlog werden verhinderd hun gezinnen te doen overkomen.

Van velen hinner kwam de noodkreet tot ons.

Zouden wij dien aanhooren zonder hulp te verleenen?

Zij, die ons geld zonden, hadden reeds die vraag voorzien, naar het scheen, en onderscheidene giften voor dat

doel bestemd, werden door ons aan hun adres bezorgd. Er is met veel zorg gegeven, en in *nood* voorzien.

Toch meende het Comité alleen die giften voor dit doel te mogen gebruiken, die daartoe bepaald waren aangevoerd. Immers de gaven zonder bestemming moest het gebruiken voor onze worstelende broeders in den Vrijstaat en Transvaal; aan dezen was ongetwijfeld door de gevers gedacht, en voor hen wilde het Comité doen wat mogelijk was.

Daarbij kwam dat weldra voor de noodlijdenden *hier te lande* een afzonderlijk Comité werd opgericht, en wij dus de aanvragen daarheen konden verwijzen. Ons Comité ontvangt nu wel gelden voor noodlijdenden hier te lande, doch heeft besloten die aan dit afzonderlijke Comité af te dragen en ook de aanvragen voor hulp naar dit Comité te verwijzen.

Intusschen bleven de inkomsten toenemen.

Men vroeg bussen aan, om die hier en daar te plaatsen, en we lieten ze maken, reikten ze uit, en ze kwamen na korter of langer tijd gevuld terug.

Op 17 Januari had de Penningmeester een bedrag van f 6800.— in kas, en op die vergadering besloten we voor het eerst tot het verleenen van hulp aan de achtergelaten betrekkingen van een der bij Elandslaagte gevallen helden.

Daar was *De Jonge* gesneuveld; zeg beter: *vermoord*.

In hun dollen en bloeddorstigen overmoed hadden de Engelsche lansiers een slachting aangericht onder de dappere Hollanders, en toen de verplegers uitgingen om den droeven oogst van deze schrikkelijke maaiers op te zamelen, vonden zij ook het lijk van *Cars de Jonge*, den Secretaris van het departement van Onderwijs der Zuid-Afrikaansche Republiek.

Zijn weduwe en kinderen treurden in Pretoria; hun man en vader was gevallen als een held in den strijd voor Vrijheid en voor Recht.

Maar erger nog, de weduwe werd zeer ernstig ziek; en in het gezin, waarin eerst welvaart heerschte, kwam de nood.

Zou het Boeren-Comité helpen?

Ja, zei het, met volle overtuiging.

Immers, de Jonge was een Nederlander. Hij had, lang vóór den oorlog, met mannenmoed en heilige overtuiging den strijd tegen de Engelsche overheersching en invloed gestreden. Hij had, vóór het *ultimatum*, reeds aan Engeland den oorlog verklaard op het gebied van het onderwijs, en hij had volgehouden, niettegenstaande men hem dreigde met ontslag.

't Was of de lansiers het hadden geweten, dat dit Hollandsche hart het eerst moest worden doorstoken; in De Jonge was het groote beginsel van dezen heldenoorlog als belichaamd.

Hier de hand tot hulpe uitstrekken was plicht.

En na niet lange beraadslaging ging er een brief naar Dr. Mansvelt te Pretoria, waarin aan dezen de beschikking werd gegeven over een som, ten behoeve van de nagelaten betrekkingen van De Jonge.

Van die beschikking is echter geen gebruik gemaakt tot nu toe; het schijnt dat andere en meer afdoende hulp is verstrekt, dan het Comité kon aanbieden.

Intusschen, wij gevoelen dat we ons ten opzichte van de nagelaten betrekkingen van dezen gevallen held van een plicht der eere hebben gekweten, en we meenen dat ons optreden in dezen volkomen naar den geest onzer vrienden in den lande is geweest.

Intusschen bleef, zooals vanzelf spreekt, ons oog op Zuid-Afrika gevestigd.

De zaken dáár gingen, onder Gods zegen, naar den innigsten wensch van ons hart.

De Boeren namen Dundee, en dwongen generaal Yule tot den bekenden terugtocht; het beleg werd voor Ladysmith geslagen, en al verder rukten de Boeren Natal binnen, zoodat men reeds droomde van een in bezit nemen van Pieter Maritzburg en al dacht aan Durban, als zeehaven der Republieken.

Het machtige Engeland beefde, en rustte met koortsachtigen ijver schip na schip uit, om altoos nieuwe legerscharen te zenden naar het Zuid-Afrika, dat dreigde geheel verloren te gaan.

Ten Zuiden van den Vrijstaat rukten de Boeren de Kaapkolonie binnen; Kimberley en Mafeking kregen het benauwd, en de opperbevelhebber van de Engelsche troepen, Sir Redvers Buller, had handen vol werk om de nederlagen van de Engelschen over te seinen naar Londen.

Maar eindelijk zou het dan toch gedaan zijn met die Boerenoverwinningen, en aan de Tugela werd een krijgsmacht verzameld, die allereerst het benarde Ladysmith zou ontzetten.

In het Westen rukte een vliegende colonne onder generaal Methuen op, om de dierbare Diamantstad, Kimberley, waar de geliefde persoon van Cecil Rhodes was opgesloten, te redden; het zou nu beginnen.

En het groote werk begon.

Methuen trok vooruit, maar stuitte op Cronjé, die bij *Magersfontein* den Engelschen een verpletterende nederlaag toebracht, en hen maanden tot werkeloosheid dwong.

En bij de Tugela?

Men weet het; met schrikkelijke verliezen werden de Engelschen keer op keer teruggeworpen; en als de Britten misschien denken, dat ze, door de Republieken met ontzettende overmacht te overmeesteren, Amajuba wreken, — de nederlagen van *Magersfontein* en *Colenso* wreken ze *nooit*.

Daartoe zijn ze niet in staat.

Niet minder gelukkig waren de Commando's in het Noorden van de Kaap-Kolonie: en als Generaal Gatacre te Londen terugziet naar zijn strijd met de Boeren, dan zal de naam *Stormberg* nog wel zeer pijnlijke herinneringen bij hem wakker roepen.

Hoe bij dit alles ons hart juichte!

Welk een schoone toekomst scheen te dagen in Zuid-Afrika!

Welk een arbeidsveld scheen voor ons Comité zich te openen! Wij hebben er over gesproken, wat we in de toekomst zouden doen, hoe we dan onze broeders in Zuid-Afrika het best zouden dienen.

Zou ons Comité verbinding zoeken met de autoriteiten in Zuid-Afrika en zien, hoe wij, na den oorlog, ons broedervolk konden helpen aan allerlei krachten, die het dan zou behoeven! Zouden wij de schoone Hollandsche Republiek, die in de verte reeds haar grenzen van de Kaap tot aan de Limpopo scheen te spannen, dienen naar de mate der krachten, die God ons schonk?

o, Zeg niet dat dit ideaal te hoog was. Meer dan een heeft het gekoesterd en . . . maar neen, aldus zijn de wegen des Heeren met het Afrikaander Volk niet geweest, en onze bemoeiingen zouden voorloopig van gansch anderen aard worden.

Allereerst werd het ons uit brieven van daarginds duidelijk, dat de nood hoog was geklommen, en dus besloten we aan president Kruger £ 200 te zenden ten behoeve van de noodlijdenden door den oorlog. Een volgende zending van gelijk bedrag zou naar President Steijn gaan; doch van deze zending kon niets komen.

Waarom niet?

Beantwoorden we die vraag in een volgend Hoofdstuk, waar we even bij de tegenspoeden der Boeren moeten stil staan.

HOOFDSTUK IV.

De tweede Meeting.

Tot deze samenkomst werd besloten in onze vergadering van Zaterdag 7 Maart. De notulen zeggen, dat dit besluit genomen werd met het oog „op den tegenspoed der Boeren.”

En inderdaad, de berichten waren somber.

Het begon met den tocht van den Engelschen generaal French, die in een breede bocht om de stellingen van Cronjé was heengetrokken en Kimberley had bereikt en ontzet.

Maar gelukkig, de Boeren waren toch niet gevangen, doch met al hun geschut teruggetrokken. Cronjé, de beproefde veldheer, was op weg naar Bloemfontein en zou daar de Engelschen wachten.

Maar de nieuwe opperbevelhebber der Britten, Lord Roberts, had bij Kimberley een ontzettende macht op de been gebracht en trok met 40,000 man Cronjé achterna, die zich eindelijk aan de bedding der Modderrivier een plaats moest uitzoeken, om den overmachtigen vijand te weerstaan.

Wij kennen deze droeve heldenhistorie.

Cronjé werd omsingeld en hield het met zijn 4000

dapperen tien dagen lang tegen de tienmaal sterkere overmacht uit. Het bloed verstijfde ons als in de aderen, toen wij lazen, dat Roberts meer dan 100 kanonnen had geplaatst rondom de kleine plek, waar de afgetobde Boeren met vrouwen en kinderen stand hielden, en dat dag in dag uit een dichte kogelregen over onze benarde broeders werd uitgestort.

Wat zou het einde zijn?

De Wet snelde uit het zuiden aan om te helpen; uit Natal vlogen de Boeren op de Engelschen los; maar de overmacht was te groot, en eindelijk, op den gedenkdag van de overwinning bij Amajuba, moest Cronjé met zijn uitgeputte schaar zich overgeven.

Hoe ging er een schok door de wereld op die mare.

Hoe werd, in onze gezinnen, het gebed voor de Boeren met tranen vermengd, en hoe deelden we in het lijden van den dapperen Cronjé, die, eens de schrik van de Britten, thans in hun handen als gevangene werd weggevoerd.

Die 27e Februari was een dag van rouwe.

De Engelschen rukten daarna voort en kwamen na eenigen strijd te Bloemfontein, de hoofdplaats van den Vrijstaat. Van Steijn's woning woei nu de Britsche vlag; alles liep tegen.

En tegelijk met deze Jobstijdingen kwam de mare, dat de moed der krijgers aan de Tugela voor het oogenblik scheen bezweken; de Boeren, die daar de Engelschen keer op keer teruggeworpen hadden, werden aangegrepen door een paniek, trokken terug en Ladysmith werd ontzet.

O, hoe gingen we allen gebogen onder deze tegenspoeden, en hoe eenstemmig waren we in het verlangen naar een samenkomst, waarin we onze hoop en onze vrees zouden uitspreken en de nooden van het Afrikaansche broedervolk opdragen aan den Heere onzen God.

Op die samenkomst moesten alle onze geestverwanten

in Amsterdam elkander kunnen ontmoeten, en de eenige zaal, die daartoe gelegenheid bood, was die in het Paleis voor Volksvlijt.

Deze samenkomst werd gehouden op Maandag 26 Maart, en mag, evenals de vorige, volkomen geslaagd heeten.

De zaal was tot in de uiterste hoeken en op de galerijen bezet met een dichte menigte, die van ons voortreffelijk corps commissarissen van orde, onder de tactvolle leiding van den heer *Joh. D. W. Tellier*, haar plaats ontving.

De voorzitter van het Comité, de heer *H. Bijleveld*, opende de vergadering, van welke we hier het korte verslag uit *De Standaard* laten volgen, wjl het minder een verslag dan wel een beschrijving is:

„Nadat een tweetal verzen van Psalm 27 waren gezongen, herinnerde de Voorzitter aan de oorzaak van dit samenzijn.

„27 Februari ging er een schok door de wereld en trilde ook aller hart in ons land op de tijding, dat Cronjé was genoodzaakt met zijn drieduizend helden zich over te geven aan den tienmaal sterkeren Brit. En daarna volgde de eene sombere tijding de andere, en kwam de bange vraag op de lippen: wat nu? Zal het recht niet zegevieren; zou God zijn gena vergeten? Maar neen, we dringen die vraag terug van onze lippen, en gelooven, dat de Heere het ons toespreekt, dat óók de Cronjé op wien velen hunne hope gesteld hadden, de verlosser van Zuid-Afrika niet zal zijn.

„Neen, voor ontmoediging is geen reden; en dit zette de Voorzitter nu verder uitvoerig uiteen. Er is, zou men meenen, nu letterlijk niets nieuws meer te zeggen over Zuid-Afrika en wat daar gebeurt, maar de duizenden van gisteravond hingen aan de lippen der sprekers. Als de Voorzitter Englands houding tegenover de Republieken

teekent, dan trilt de menigte van verontwaardiging met hem meê. Als hij de huichelachtige verklaringen van Salisbury bespreekt, dan komen er uitingen van bittere verontwaardiging uit de vergadering, niet goed te keuren altijd, maar zeer zeker te begrijpen; en als de geloofstaal van Krüger wordt gehoord, dan tintelt de geestdrift; en er is gloed in aller oog, wanneer *Soli* het Transvaalsche volkslied inzet. De duizenden staan op en zingen geestdriftig mee; het hart vol van gedachten aan de helden, die strijden „voor vrijheid en voor recht.”

„Dat iedere „politieke zet”, dien de Voorzitter ten beste gaf; zinspelingen op de leerplicht-discussie en op het Herhalings-onderwijs, — door Krüger nimmer genoten — met dankbaar applaus werd begroet, spreekt vanzelf; de vergadering toonde dat de Voorzitter de gedachten vertolkte, die leefden in haar hart.

„Nadat een vers van Psalm 103 gezongen was, ontving de heer *H. J. Emous* het woord. Ook hij wees op het feit, dat de kleine blanke natie in Zuid-Afrika door de machtigste blanke natie der wereld werd aangevallen, en dat de machtigste voor die kleine heeft gesidderd. De matelooze vreugd in Engeland, bij wat men daar een overwinning noemt, bewijst wel hoe groot de vrees voor de Boeren in Engeland was.

„Ook de heer *Emous* stond uitvoerig bij de feiten stil; schreef zonder aarzelen het „Icabod” — de eere is weg — op de historie van Engeland, dat zich in deze dagen verlaagt om het Iersche klaverblad te eeren, en zijn Koningin naar Ierland zendt — als ware *H. M.* een werffofficier — om nieuwe Iersche troepen voor Zuid-Afrika te verkrijgen. Dat doet denken aan een Philips II, drinkend uit een geuzenap; is even onmogelijk, als dat de Erfdochter der Oranjes een bedevaart zou doen naar het graf van Balthasar Gerards. In dien geest sprak de

heer Emous, en met dankbaar applaus werd ook hij door de vergadering beloond.

„Toen, tenslotte, het was jammer genoeg wel wat laat geworden, kreeg *Ds. Talma* uit Arnhem het woord.

„Laat mocht het wezen, maar luisterensmoe was de vergadering nog niet, toen de krachtige stem van dezen spreker het woord van bemoediging en vertroosting hooren deed: *Zal dan de Rechter der gansche aarde geen recht doen?*

„De menschen bogen zich voorover, om geen woord te verliezen; het was doodstil in de zaal bij die aangrijpende schildering van het met leugens gevoede Engelsche volk, dat voor de waarheid onbereikbaar is, en allerlei voorstellingen heeft over den toestand, die niets dan leugens zijn. Hoe luisterde men, toen spreker van zijn bezoek aan Londen verhaalde en de gesprekken meedeelde, die hij daar had gehad. Hoe snerpte zijn woord door de zaal, toen hij verhaalde van dien Engelschen Bijbel met alierlei onderstreepte woorden, die dan zoo ongeveer het merg van de H. Schrift zouden geven; maar nergens was het woord *recht* onderstreept. Dät is de vloek van Engeland, dät de vloek waaronder zijn Christenen gebogen gaan, dat ze niet vragen naar *recht*. En daarom is het Engelsche Christendom dan ook niet bij machte zijn stem voor het recht te laten hooren; die eere kent het niet.

„Recht, het is ook bij de Mogendheden niet te vinden. Dat blijkt duidelijk uit het antwoord, dat de Regeeringen gaven op de vraag van Krüger om bemiddeling. Daar heeft Krüger aan Europa een wijze les mee willen leeren. Stel u maar eens voor dat de Keizer van Rusland bij Koningin Victoria kwam om haar te spreken over de Boeren. De Koningin, die misschien wel een beetje doof is, zou hem antwoorden: „Ja neef, die Boeren, je bedoelt zeker die arme Boeren van Finland....” „Neen, die bedoel ik niet”. — „O, ik dacht dat je sprak over die verdrukte Boeren”.

„Of stel dat de president der Fransche republiek kwam tot H. M. zeggende :

„Daar wordt groot onrecht gedaan. Majesteit . . . „Ja, ja,“ zou ongetwijfeld het antwoord luiden, „ik heb er van gehoord, Mercier zit in den Senaat“.

„Hoe scherp klonk des sprekers verwijt, toen hij herinnerde aan de oude dagen, waarin de ridders moesten beloven de zwakken te beschermen. Van die oude ridders gold het, dat ze moesten zijn *sans peur et sans reproche*; zonder vrees en zonder blaam. Nu, zonder vrees, dat gaat nog; maar zonder *blaam*? Neen, Krüger heeft het aan de volkeren van Europa getoond dat hun ridderblazen bezoedeld is.

„Zoo sprak Ds. Talma, en hij maakte de toepassing, dat we aan Engeland zien, welk een toekomst, welk een val, een volk bedreigt, dat zich aan de zonde van Kapitalisme en Imperialisme overgeeft. Dat is, zich gedraagt, als ware het op de wereld om te heerschen over alles, en niet om zich te buigen voor God den Heere.

„Wie in die zonde valt verbeurt de eere van ridder zijn, zijn vrees moge boven verdenking wezen — dat is bij kinderen en honden ook het geval — zijn blaam belet hem de hand tot verdediging van den zwakke uit te strekken.

„Bezielend was het woord van Ds. Talma; de indruk op de schare was zichtbaar, en met een uiting van groote geestdrift dankte zij hem voor het schoone woord, waarmee hij haar wees naar den Rechter der gansche aarde, die, ook al gaat het door donkere wegen, zekerlijk recht doen zal.

„En toen droeg Ds. Talma der Boeren nood op aan den God van Gideon en van David en bad hij ook voor dat Engeland, dat thans zoo diep viel.

„*Soli* speelde nu een fantasie op een *Een vaste burcht*, en daarna sprak de Voorzitter, de heer H. Bijleveld, een

woord van dank aan allen, die tot het welslagen van deze Meeting hadden meegewerkt. En die dank was welverdiend. Met de grootste orde liep alles af; de commissarissen hebben zich zeer verdienstelijk gemaakt.

„Het scheen wel moeilijk te scheiden.

„*Soli* zette het Vrijstaatsche volkslied in, en 't werd met geestdrift aangeheven; toen kwam het geliefde: „Zij zullen het niet hebben”, en daarmee ging men uiteen.

„De collecte van dezen avond bracht ruim *f* 500 op.”

Tot zoover de door *De Standaard* gegeven beschrijving.

Daaruit blijkt, dat het geloofsvertrouwen bij onze vrienden niet was geschokt. Het gouden zonlicht van Gods genade scheen voor ons oog door de donkere wolken heen, en hoopvol zagen we op naar den Rechter der gansche aarde, die zekerlijk recht doen zal.

HOOFDSTUK V.

Bouffanten en Polsmoffen.

Hoopvol scheidden we op 26 Maart.

We wisten het niet, welke zware slag onze Broeders den volgenden dag treffen zou.

Meermalen hadden we vernomen, dat Joubert, de commandant-generaal, lijdende was. Men had reeds de mare van zijn dood verspreid; doch gelukkig was dit gerucht valsch gebleken.

In Natal was hij door een bombscherf gewond; maar de wonde was genezen.

Toch zou Joubert dezen krijg niet ten einde toe leiden.

Een maagkwaal, die hem reeds lang deed sukkelen, maakte plotseling een eind aan zijn leven. Nog weinige dagen te voren had hij kras en krachtig de burgers toegesproken hen opgewekt tot het einde toe den strijd vol te houden, maar op 27 Maart des avonds blies hij te Pretoria den laatsten adem uit.

De omstandigheden, waarin de Republieken verkeerden bij dezen dood, deden denken aan Nederland in 1584.

Het scheen, dat onzen broederen geen enkele smart

zou worden gespaard. Cronjé gevangen, Joubert overleden.

Wat zou de toekomst brengen?

Deze bange vraag mocht ons aller hart beklemmen, tot stilzitten leidde zij ons niet.

Hoe zouden we het ook hebben gekund!

Een welkome gelegenheid om tot heil van onze broeders op te treden bood zich weldra aan.

De Afrikaansche winter was in aantocht.

Dan zijn de nachten daar koud, bitter koud; en onze Boeren, hadden ze wel voldoende beschutting tegen die koude des nachts?

Nee, zoo klonk het antwoord op deze vraag, en uit Zuid-Afrika kwam de bede, om toch bouffanten en polsmoffen te zenden, waarmee onze broederen tegen de koude van den Afrikaanschen winter eenigszins zouden beschut zijn.

Dat was juist iets voor het Christelijk Nationaal Boeren-Comité, en nauwelijks was dan ook de bede gehoord of het Comité toog aan het werk.

Op de vergadering van 17 Maart was reeds besloten f 2400 beschikbaar te stellen voor een eerste zending van dien aard, en reeds de volgende week waren de kisten gepakt en door de goede zorgen van ijverige leden der daartoe benoemde commissie, de heeren Dr. Breen, Jb. van Oversteeg en J. C. Weisz Jr. gingen duizenden paren opweg.

Doch het Comité deed meer.

Het riep de hulp in van allen in den lande, die aan dezen schoonen arbeid wilden mêewerken, en inderdaad, het heeft aan die hulp niet ontbroken.

Van alle zijden werd het Comité met giften verblijd; uit het noorden en zuiden, uit het oosten en westen des lands kwamen de bouffantes en polsmoffen aan, gevolg van een aandoenlijken wedstrijd der liefde; want ieder wilde mede arbeiden.

Ware onze pen nu slechts in staat, om een beschrijving te

geven van wat er in vele gezinnen omging, toen de hulp onzer vrouwen en jongedochters voor de Boeren werd ingeroepen.

Het is eenmaal naar waarheid gezegd van de Afrikaansche vrouw, dat zij, waar het den strijd voor de onafhankelijkheid van haar land geldt, bij de mannen niet achter staat.

Maar ook aan de Hollandsche vrouwen brengen we hier gaarne ons nederig saluut voor wat zij hebben verricht ten behoeve van onze broederen daarginds.

Ons Comité ontving niet alle werkstukken, door vriendelijke handen vervaardigd.

Neen, ook verschillende particulieren hebben gedaan naar hun vermogen, ja, wij durven wel zeggen boven vermogen. Noemen we in dit verband bijv. den arbeid van Mej. H. S. S. Kuypers, die binnen korten tijd een reusachtige verzameling goederen ter verzending naar Zuid-Afrika bijeen had Herinneren we dat o. a. Mevr. Brummelkamp te 's Hage en Mej. Dane te Rotterdam; een *Dames-comité* te Middelburg, en nog anderen zich met dit werk onledig hielden, en men kan nagaan dat, behalve de door het Comité gezonden goederen, nog een massa bouffantes en polsmoffen zijn vervaardigd en verscheept.

Doch uit den aard der zaak kunnen wij alleen verslag doen van onze eigen zendingen, en daarom deelen we mée, dat het Comité daaraan ongeveer f4000.— heeft besteed.

In de tweede bezending ging ook een flinke partij dekens, (kombaarsen) mee; we dachten dat die wel te pas zouden komen.

Het Comité nam alle maatregelen om goedkoop in te slaan, maar wenschte niet minder, dat, wat het zond, goed en deugdelijk zou wezen. En daarom verstonden we ons met een deskundige op dit gebied, die ons over de geleverde qualiteit alle mogelijke inlichtingen verschafte.

Het Comité had, wat zijn eigen zendingen betreft, te zorgen dat ze uitstekend waren en vlug werden verscheept, en aan deze twee voorwaarden is voldaan.

Wat het Comité zelf aankocht en verzond, eischte slechts weinig arbeid in vergelijking van wat het te doen kreeg met de verzending der goederen, die het uit alle deelen van ons land ontving.

Niet minder dan 1683 bouffantes en 4293 paar polsmoffen zond men ons toe; en wie deze cijfers ziet moge wellicht geen diepen indruk ontvangen, wie de goederen zelve aanschouwde, had slechts oorzaak tot diepgevoelden dank.

„Het beste was goed genoeg”, dat was de uitspraak waartoe zij kwamen, die het voorrecht hadden met eigen oogen te zien wat onze vrouwen en jongedochters hadden vervaardigd. Het was voor het overgrootste deel „eigengemaakt werk”, waar de Hollander immers zooveel prijs op stelt. Het was vervaardigd breed en royaal, niet bekrompen en klein, en van de allerbeste stoffen.

Inderdaad, het is niet te veel gezegd, wanneer wij beweren, dat iedere gave ons als het ware toesprak. Er zat *hart* in al dat werk, een hart vol liefde en ijver; er sprak *vreugde* uit; de vriendelijke vervaardigsters waren verblijd geweest iets voor de Boeren te kunnen *doen*. Bij het zorgvuldig ontpakken en nazien hadden de leden van het Comité en de vriendelijke handen die hun behulpzaam waren, een gevoel alsof ze, met al degenen wier arbeid ze sorteerden, de neutraliteit schonden, en werkelijk een poging deden om de roofgierige Britten te helpen terugwerpen van den bodem, gedrenkt door het bloed van de helden van Zuid-Afrika.

En dat was immers ook zoo.

Wie weet of deze gaven niet mochten meewerken om straks in den kouden nacht de handen van een of anderen brandwacht in staat te stellen, het gevreesde Mauser te

grijpen en los te branden, juist op het oogenblik, dat de vijand, tot den nachtelijken overval gereed, zijn prooi wilde bespringen.

Wie weet of misschien niet een zending als de onze een bescheiden commando in staat zou stellen, in het veld te blijven en zoo een positie te bezetten, die de aan landhonger lijdende Engelschen belette voort te rukken.

Maar hadden de vervaardigsters van deze kleedingstukken dááaraan gedacht?

Wij kunnen het niet beslissen, maar er lag toch een fiere beeldspraak in die wonderschoone bouffante, die een flinke bezending dekte met de geliefde kleuren van onze Nederlandsche vlag.

Doch over het algemeen waren de gedachten der vervaardigsters toch van anderen aard geweest. Om die te leeren kennen, had men slechts de bijschriften te lezen, die men aan goederen had gehecht. Aangrijpend waren die teksten, spreuken, Psalmversregels, nu en dan zeer kunstig in de goederen ingewerkt; het was een aandoenlijke prediking van {moed-houden, van vertrouwen op den Heere der heirscharen. Men had willen troosten en opbouwen en versterken; men had aldus het liefdevolle hart uitgestort, de roerende bede uitgesproken, de liefde der ziel.

Ware er maar tijd geweest, om het treffendste te noteeren; tijd om de schoone verzameling eens uit stallen en ter bezichtiging te stellen; naar die tijd ontbrak, en met groote haast moest worden voortgearbeid om tegen het aanbreken van den winter het vervaardigde in handen onzer broeders te doen komen.

Maak wat ge vervaardigt in *Khaki-kleur*; de kleur van den Afrikaanschen bodem; bruin-geel; de kleur die thans bij de Engelschen in de mode is, zoo zei men. Maar het scheen, dat die *Khaki-kleur* er bij ons volk niet in wilde. In blijde, vroolijke kleuren was meestal gewerkt, en het

Oranje van den Vrijstaat benevens het *Groen* van Transvaal waren niet vergeten.

Wie de vervaardigsters waren?

Slechts enkelen zijn ons bekend.

Doch de bijschriften hebben ons menige inlichting verstrekt.

Er waren goederen bij, door kinderen van Christelijke scholen vervaardigd; en de onderwijzeres in de handwerken moet wèl goed hebben toegezien, wijl het gezondene zóó keurig, zóó degelijk in orde was.

Uit de salons van dames van rang en geboorte werd ons keurig werk gezonden, waar het warme hart en de milde hand uit sprak; maar ook in de keukens had de hand van de dienstboden zich gerept om in de enkele vrije uren arbeid te verrichten voor de Boeren van Zuid Afrika.

De dameskransen hebben zich niet onbetuigd gelaten, en van enkele ontvingen we zoo flinke toezendingen, dat het wel scheen of ze avond aan avond voor ons gemeenschappelijk doel waren samengekomen, en de handen zóó hadden gerept, dat er voor de notulen enz geen tijd en geen aandacht moet geweest zijn. Doch ook de vrouw van den werkman, de moeder van talrijk kroost, met vele zorgen beladen, had nog tijd weten te vinden om, wellicht in aan den slaap ontwoekerde uren, mee te werken om onze zendingen naar gindsche Republieken van groote beteekenis te doen zijn.

En zorgvuldig als onze vrouwen waren!

Ze zonden ons het goed, maar deden in vele gevallen er nog een klein pakje bij, inhoudende een bijdrage voor de verzendingskosten.

Nu, we hebben alles dankbaar aanvaard.

Er is heel wat meê te doen geweest, maar het bezorgen en in orde brengen van al deze dingen is door de geefsters

tot een recht lieflijken arbeid gemaakt; wij verkeerden, zoo zegt onze broeder Emous, die met zijn gezin het leeuwendeel van dezen arbeid had, „als in een atmosfeer van door Gods Geest gewerkte liefde, die zich zelve niet zocht.”

En zoo was het inderdaad.

Hier brengen wij onzen hartelijken, onzen innig gevoelden dank aan God, die zóó de harten tot milde offervaardigheid bewoog, en naast Hem aan allen, die ons in staat stelden zoo ruime uitzending aan onze verdrukte broederen te doen.

Voor het Comité was het verder de vraag: hoe de goederen te verzenden?

We bezaten adressen in den Vrijstaat en in Transvaal, maar zouden die blijven? Immers de Engelschen hadden bijv. de hoeven van de heeren Fischer en Wessels met geweld vernield; wat zou het lot van velen onzer vrienden wezen?

Maar ook deze moeilijkheid kon worden opgelost.

De Nederlandsche Consul te Lourenzo Marques, de heer Pot was een vriend in den nood. Aan hem zonden wij onze goederen, en aan hem zonden wij ook een schrijven, met verzoek de goederen zóó te willen verzenden, dat zij hun doel bereikten.

De laatst ingekomen goederen werden door ons voor de gevangenen bestemd en toegezonden aan onzen gewaardeerden consul-generaal te Kaapstad, den heer De Waal.

Aan beide heeren voor hun trouwe hulp, ons met raad en daad verleend, onze welgemeende dank. Het Nederlandsche publiek mag het wel eens weten, dat het aan onze consuls op beide plaatsen zeer veel verschuldigd is. Geen moeite was hun ooit te veel. Als men de woorden van dankbare waardeering leest, die bijv. de krijgsgevangenen uiten voor den heer De Waal en diens Echtgenoot, dan komt

men tot de erkenntenis, dat de belangen van onze zonen, broeders en vrienden aan geen betere handen konden worden toevertrouwd.

Intusschen, nieuwe, en wel zeer aangename arbeid wachtte ons, en we zouden nu aan een andere taak beginnen.

Doch daarvoor hebben we een nieuw Hoofdstuk noodig.

HOOFDSTUK VI.

Het Zuidafrikaansche Gezantschap.

We waren in het begin van April.

Toen kwam de tijding, dat de drie mannen, de heeren Fischer, Wolmarans en Wessels, door de Zuidafrikaansche Republieken naar Europa gezonden, weldra voet aan wal zouden zetten, en vermoedelijk ook Nederland een bezoek zouden brengen.

Dit was natuurlijk een blijde mededeeling voor ons Comité, dat aanstonds begreep deze heeren te moeten uitnoodigen om een samenkomst bij te wonen, die dan door het Comité daartoe zou worden belegd met onze geestverwanten.

Nauwelijks waren dan ook de Gezanten der Republieken in Den Haag afgestapt, of onze Voorzitter, de heer Bijleveld, gaf zijn kaartje af aan Hôtel des Indes in de Residentie, waar de heeren verblijf hielden.

Onze Voorzitter vond bij de Deputatie een willig oor, maar kon, uit den aard der zaak, met de heeren geen vaste afspraak maken. Doch hij had weldra de toezegging ontvangen, dat de heeren gaarne een avond te midden van de Amsterdamsche vrienden wilden doorbrengen.

Die blijde mededeeling werd ons gedaan in een vergadering van ons Comité, die 17 April gehouden werd, en daar werd besloten, de bedoelde samenkomst zoo mogelijk op Donderdag 19 April te doen plaats hebben en met de Afrikaansche heeren de maatregelen te treffen, die noodig waren. Daartoe werden de heeren *Ds. Sikkel* en *Dr. Breen* naar Den Haag gedeputeerd, en met ongeduld wachtten we hun komst den volgenden avond — toen we opnieuw vergaderden — af.

Toch konden we ook toen geen spijkers met koppen slaan. *Ds. Sikkel* rapporteerde dat de heeren bereid waren Donderdagavond te komen; alleen maar, wanneer ze Donderdag door H. M. de Koningin zouden worden ontvangen, dan moest onze samenkomst worden uitgesteld.

Daarmê was het Comité in geen geringe moeilijkheid gebracht, want men moest de zaal van het Paleis voor Volksvlijt huren, men moest alle maatregelen nemen om de Deputatie behoorlijk te ontvangen, de uitnoodigingen verzenden, de programma's laten drukken, enz. Dat alles geschiedde, en juist toen we hiermê in den nacht gereed waren, kwam bericht dat de Deputatie niet komen zou, wjl zij door H. M. de Koningin zou worden ontvangen.

Hoe blij nu dit bericht was met het oog op den arbeid der Deputatie, voor ons Comité was het een ernstige teleurstelling, en Donderdags-morgens te 7 ure vergaderden de meeste leden dan ook, om de maatregelen te niet te doen die den vorigen dag waren genomen. Door een bulletin van *De Standaard* liet men den Amsterdammers weten, dat de zoo zeer verlangde meeting niet zou doorgaan.

Bij het Comité bleef intusschen het vaste voornemen bestaan om alles in het werk te stellen, teneinde de Gezanten een avond saam te brengen met onze geestverwanten, en geen middel om tot dat doel te geraken werd verzuimd.

Maar heel gemakkelijk kwamen we er niet.

Nu was er deze zwaarigheid en straks weer een andere;

dan moest hiermee rekening worden gehouden en dan dáármeê; tot dat we, op Vrijdag 27 April, een telegram ontvingen, dat de zich Gezanten Maandag 30 April ter beschikking stelden van de Amsterdamsche vrienden, en dat wij slechts overleg hadden te plegen met den heer Snethlage, den Consul-Generaal der Zuidafrikaansche Republiek te Amsterdam, en met de heeren van het Nederlandsch Comité voor Transvaal, om ouzen wensch vervuld te zien.

Dadelijk waren we tot overleg bereid en zonden we een paar leden naar den heer Snethlage, om met dezen de zaak te bespreken. Hoe werden we echter teleurgesteld! Het geheele plan voor Maandag was gereed. Men zou met de Gezanten een rijtoer maken; een vergadering met hen houden; een maaltijd hun aanbieden, en een receptie geven; maar voor wat het Christelijk Nationaal Boeren-Comité wilde was geen plaats gelaten.

Het was niet ons doel met de Gezanten door de stad te rijden en zulke dingen meer; ons Comité wilde de Gezanten brengen temidden van een vergadering, waar Gods aangezicht werd gezocht en de bange nood van Zuid-Afrika werd neergelegd in toespraak en lied. Ons Christenvolk moest een uur van stil samenzijn hebben met de vertegenwoordigers van het martelaarsvolk daarginds, opdat de Gezanten het zouden aanschouwen wat diepte van liefde voor Transvalers en Vrijstaters leefde in de ziele van hen, die dagelijks de nooden van de mannen en vrouwen daarginds in hun smeekgebed neerleggen voor den troon Gods.

Konden we zulk een samenzijn niet hebben, dan hadden wij aan de komst der Gezanten niets; en in die stemming besloten we aan het Driemanschap te laten weten, dat we bleven aandringen op een samenkomst met ons Christenvolk, zooals wij van den beginne hadden begeerd.

Twee leden van het Comité brachten deze mededeeling

over aan den Consul, den heer Snethlage, met wien zij een langdurig onderhoud hadden. In dit onderhoud verzekerde de Consul, dat hij ons gaarne ter wille zou zijn en al zijn invloed aanwenden, om onze wenschen in vervulling te doen gaan.

En de Consul hield woord; want op 29 April ontvingen we de mededeeling, dat aan den avond van den 1en Mei de Gezanten gaarne de gasten zouden wezen van het Christelijk Nationaal Boeren-Comité. Zij wenschten de Christelijke vrienden niet teleur te stellen.

Zoo ontvingen we dan eindelijk de lang verbeide, de vurig begeerde en zoo moeilijk verkregen toezegging.

We hadden nog slechts twee dagen van voorbereiding.

Nu met alle macht aan het werk.

Toch was aan de teleurstellingen nog het einde niet.

We konden het Paleis voor Volksvlijt niet krijgen voor onze meeting en moesten ons nu tevreden stellen met *Maison Stroucken*. Daar konden we slechts een zeer kleine helft brengen van de meuschen, die we zoo gaarne allen hadden genood. Nu moesten we velen buiten sluiten, en dat was bijzonder hard.

Doch we hadden geen keus.

We moesten voort, en togen met spoed aan het werk.

De zaal van *Stroucken* werd keurig, maar eenvoudig, versierd; onze wakkere Commissarissen van orde waren weder beschikbaar, en het Comité deed wat in zijn vermogen was, om dezen avond wel te doen slagen.

Het Gezantschap zou tegen half zes aan het Centraal Station aankomen, en vandaar dat het gansche Comité tegen dien tijd naar dit station ging om de geliefde gasten waardiglijk te ontvangen.

In de daarvoor afgezonderde wachtkamer 1e klasse bevonden zich, behalve de leden van het Boeren-Comité, de heer Dr. A. Kuyper, de heer W. Hovy, de Consul-generaal

van de Zuidafrikaansche Republiek, de heer Snethlage, mej. Thérèse Schwartz, die Jouberts portret geschilderd heeft, en anderen. Op de perrons van het station was een dichte menigte bijeen, en buiten het station wachtten duizenden de aankomst der Gezanten af.

Daar stoomde op den bepaalden tijd de trein binnen, en uit den door de Hollandsche IJzeren Spoorwegmaatschappij beschikbaar gestelden salonwagen stapten de heeren Fischer, Wolmarans en Wessels, met den Secretaris van het Gezantschap, den heer de Bruijn.

De wachtkamer werden zij binnengeleid door den heer Bijleveld en den Consul, en met een kort woord sprak onze Voorzitter het welkom uit namens het Christelijk Nationaal Boeren-Comité.

Daarna werden de leden van het Gezantschap aan de aanwezigen voorgesteld, namen zij een bloemkrans in ontvangst, hun aangeboden door een Deputatie van leerlingen der Openbare Handelsschool, en sprak de heer Fischer er zijn blijdschap over uit, dat de Deputatie gelegenheid had kunnen vinden om aan den wensch van het Boeren-Comité gevolg te geven.

Nadat het Gezantschap nog een kort onderhoud had met Dr. Kuyper, ging het in de rijtuigen en begon op straat een gejubel zonder eind. De volksliederen der beide Republieken weerklonken, en onafgebroken juichkreten galmden langs den ganschen weg.

De politie, van wie eenige agenten te paard den stoet vergezelden, had geen moeite om de orde te bewaren, de menschen dachten aan niets dan aan het uiten van hun geestdrift voor de Boeren; de korte rit van het Centraal Station naar het *Doelen-Hôtel* was een zegetocht.

In het Doelen Hôtel was een keurige maaltijd aangericht. Door een edelmoedige hand was deze schoone disch buiten bezwaar onzer kas aan het Comité en zijn gasten

bereid; het was alleen maar jammer dat er zoo weinig tijd beschikbaar was voor den maaltijd, daar men te 7¹/₂ uur in de meeting moest zijn.

Behalve de leden van het Comité zaten met de Gezanten en hun Secretaris aan: de Consul-generaal, de heer Snethlage; het oud-lid van den Amsterdamschen Raad, de heer W. Hovy; de heer J. A. Wormser, die door zijn optreden voor de Boerenzaak in ons land meer deed dan een geheel Comité, en de heer J. Hovy.

Toen de gasten gezeten waren ging Ds. Sikkel voor in gebed, en daarna werd de eerste dronk door den Voorzitter van het Comité, den heer Bijleveld, aan H. M. de Koningin van Nederland gewijd.

Hier aan dezen maaltijd in engen kring vereenigd, zijn wij als geestverwanten bijeen, zoo zei de Voorzitter, zonen van het aloude Geuzengeslacht, dat eenmaal optrok onder de banier van het geliefde Oranjehuis ter bevrijding van zijn land. De liefde tot Oranje is dan ook aan de Calvinisten in het hart geplant, en wij danken God, dat Hij ons de laatste Oranjetelg, onze beminde Koningin, behield; onze Vorstinne bij de gratie Gods, wier leven gelukkig, wier regeering gezegend zij, en die tot in lengte van dagen zich omringd moge zien door de gunste onzes Gods.

Vervolgens zich richtende tot de Gezanten, zeide de Voorzitter dat zij thans hier kwamen, om met geestverwanten eenige uren samen te zijn. Voor hen, hun taak, hunne personen, woont vurige liefde in ons hart, en het is onze innige bede, dat God de Heere in zijn gunst hen geleide en hun weg voorspoedig make; dat Hij hun arbeid zegene tot heil van hun land en volk, en geve dat hun bemoeiingen mogen leiden tot het gewenschte doel.

De heildronk, door den Voorzitter aldus aan de Gezanten gebracht, werd door het hoofd van het Gezantschap, den heer Fischer, beantwoord.

Wij beschrijven den persoon van dezen broeder niet — onze lezer aanschouwe zijn portret in dit boekske — we zeggen alleen wat het portret niet duidelijk maakt. De heer Fischer is van persoon de kleinste der drie heeren, en hij alleen heeft eigenlijk een uiterlijk, dat niet aan een „Boer” doet denken. Hij spreekt vrij zuiver Nederlandsch, met een eenigszins vreemd accent, en is zeer gemoedelijk in zijn wijze van uitdrukken.

Zoo ook nu, toen hij opstond, en het woord nam. „Gij zult wel begrijpen”, zei hij, „dat ons hart niet feestelijk is gestemd, want wij denken aan onze broeders, die daarginds op de slagvelden misschien in allerlei ellende verkeeren; die een zware taak hebben te volbrengen; ons hart is vol van den strijd, van al het lijden dat de oorlog met zich brengt. Maar juist daarom zijn wij zoo dankbaar voor al de bewijzen van hartelijke sympathie, die wij hier in Nederland ontvangen. Dat doet ons goed. Ik zal die aan ons volk overbrengen. Onze dank is te diep in ons hart geplant, dan dat wij dien met veel woorden kunnen uitspreken: nogmaals broeders, hartelijk dank”.

Onder den indruk van dit korte maar hartelijke woord heerschte een poos stilte, doch daarna volgden de heildronken elkander op.

Natuurlijk staan we niet bij alle uitvoerig stil, en volstaan we met de vermelding, dat de heer Verweijck een dronk wijdde aan de twee Presidenten der Republieken, Krüger en Steijn, de mannen die door de gunste huns Gods mogen zijn als Mozes en Jozua, die het oude volk des Heeren uit de slavernij leidden naar een toekomst van vrijheid en onafhankelijkheid.

Dadelijk daarna stond de heer Wolmarans op. In hem ziet ge den Transvaler. Zijn door de zon gebruind gelaat heeft een weemoedigen, diep ernstigen trek; eerlijkheid en broedertrouw spreken uit zijn oog; men heeft hem

WOLMARANS.

Afgevaardigde van de Zuidafrikaansche Republiek.

lief als men hem ziet. Wolmarans spreekt ook meer „Transvaalsch” zouden we zeggen, doch evenals dat van Fischer, slaat zijn woord aan.

Ik dank voor dezen dronk aan den President van mijn land gewijd, en ik beaam wat gezegd is. Krüger is de Mozes van zijn volk. En toen volgde, met klimmende kracht, een herinnering aan wat Krüger gedaan had voor de Transvaal. Hoe hij van kindsbeen af geworsteld had, geleden, gestreden, gebeden als Mozes eens voor Israël; en uit ieder woord sprak eerbied en hoogachting, warme liefde voor den grijzen Staatsman, en bewondering ook van andere trouwe landsdienaren, als Joubert, die zich aan den dienst van hun land hadden gewijd.

Na Wolmarans sprak Wessels.

Wessels is de reus van het Gezantschap; zijn buitengewoon krachtige gestalte,forsch en breed, hoog en kloek, doet zien dat ook in den Vrijstaat de mannen worden gevonden, voor wie Engeland beeft. Zijn donker oog gloeit; zijn hoekig gelaat spreekt allereerst van kracht, zijn taal is rond en flink. Ook hij dankte voor den dronk aan den President van zijn land gewijd, en ook hij meende, dat Steijn mocht vergeleken worden bij Jozua; echter met dien verstande, dat hij niet als Jozua op verovering uitging. Mocht Steijn als Koning David wezen, die de onafhankelijkheid van zijn land bevestigde en handhaafde!

Thans ontving de heer J. A. Wormser het woord, en wel om een dronk te wijden aan de kloeke Afrikaansche vrouwen, „nog erger dan de mannen” als het de onafhankelijkheid van het land geldt, zooals indertijd in Londen werd opgemerkt. Aan die dappere echtgenooten en moeders bracht spreker een woord van warme hulde, dat met instemming door allen werd begroet.

De heer Fischer bracht nu een heildronk aan het Chris-

telijk Nationaal Boeren-Comitté, dat met de daad had getoond, welk een warme liefde het bezielde voor de strijdende broederen in Afrika.

Door den heer Van Oversteeg werd gedacht aan de helden in den strijd en de wensch geuit, dat het jaar 1900 onzen broederen daarginds een even schitterende overwinning op den alouden erfvijand mocht brengen, als drie eeuwen terug onzen Maurits bij Nieuwpoort ten deel viel.

Eindelijk werd door den heer Weisz een dronk aan den heer W. Hovy gewijd en aan diens arbeid op allerlei gebied.

Men begrijpt dat onder deze bedrijven de tijd maar al te snel voorbij vloog, en toch gebeurde er nog veel, dat niet gemakkelijk beschreven worden kan. Hoe echt huiselijk zaten we met elkander aan. Hoe gezellig spraken de gezanten met hun gasten; hoe vast was hun vertrouwen in de „uiteindelijke” zegepraal hunner zaak; hoe werd onze moed gesterkt; ons vertrouwen opnieuw gevoed. Hoe bescheiden, hoe nederig spraken die mannen over de groote daden van hun heldenvolk; . . . we hadden zóó nog wel uren willen voortgaan; altoos vragen; altoos mededeelingen uitlokkend; doch niet voor òns genot waren de Gezanten overgekomen; *ons volk* verbeidde met ongeduld hun komst, en daarom, nu het bestemde uur was aangebroken, gingen we weer in de rijtuigen, naar de

Vergadering in Stroucken.

Dat de menschenmenigte op straat onze geëerde gasten weer met geestdriftig gejuich begroette, spreekt vanzelf; doch gaan wij vooruit naar *Stroucken*, om bij de ontvangst van de Deputatie tegenwoordig te zijn.

De groote zaal van *Stroucken* was, om met de Amsterdammers te spreken, „mudvol”, en de zijzalen waren eveneens, voor zoover zij slechts uitzicht boden op de groote zaal, door honderden bezet.

De taak om alles met orde te doen geschieden was reeds door den heer Joh. D. W. Tellier, welwillend bijgestaan door ongeveer een veertigtal commissarissen van orde, op zich genomen, terwijl de heer *D. Schut*, het lid van den Amsterdamschen Raad, het praesidium waarnam zoolang het Comité nog niet aanwezig was; waarvoor hem ook hier dank zij gebracht.

Schitterend was de aanblik der zaal.

Niet om de versiering, hoewel die met recht geroemd werd als smaakvol; maar om de dicht opeengedrongen menigte.

Aller oog schitterde van één verlangen; aller gelaats-trekken waren gespannen van geestdrift; aller hart klopte voor eenzelfde heilige zaak, en met ongeduld, dat moeilijk bedwongen werd, wachtte men de komst der Gezanten op.

Door de zaal wandelden meisjes in het wit, die strikjes te koop aanboden met de kleuren der Republieken; ze gingen grif van de hand tot iederen prijs; de kas van het Comité vond daar een bate van f 100.— in. Allen waren met de geliefde kleuren getooid.

Het Comité had voorts voor een paar reusachtige kransen gezorgd, en voor twee vlaggen, een van den Vrijstaat en een van Transvaal, die door de heeren Theunisse en Wouters werden gedragen.

Dan waren er een paar kleine meisjes, die manden droegen met bloemen gevuld, om ze te strooien voor de voeten der gasten.

Alles stond gereed, toen het luide gejuich op de straat aankondigde, dat het Driemanschap aan den Huize *Stroucken* was aangekomen. De Voorzitter, dië inmiddels zijn zetel had ingenomen, kondigde nog eenige maatregelen van orde af, en in ademlooze stilte werd de binnenkomst der vrienden verbeid.

Daar kwam de stoet, plechtig en langzaam.

Voorop de beide banierdragers, en toen eenige leden

van het Comité, dragende de kransen. Dan de bloemenmeisjes, die voor de voeten der Afrikaansche broeders bloemen strooiden, en toen de drie mannen, om wie het ging.

Het was stil geweest, dood stil; maar nu brak plotseling een storm van geestdriftige toejuiching los, die niet binnen te houden was. Er waren er die schreiden; wier stem stakte in de keel; ouden van dagen, die als jong werden onder die grootsche uiting van geestdrift; menschen wier oog nooit zoo iets heerlijks had aanschouwd.

Het was verrukkelijk, dat alles te zien; maar spoedig werd de geestdrift geleid. Ons dapper muziekgezelschap, *Soli Deo Gloria*, nam de leiding, en frisch en krachtig klonk uit de koperen instrumenten de blijde melodie van het Vrijstaatsche Volkslied:

„Met God voor Volk en Vaderland”
 Die leus doen we altijd trouw gestand
 Zelfs in den heetsten strijd,
 Voor hem, die zoo te wapen snelt
 Die zoo zijn God tot Schild zich stelt
 Is zegepraal bereid.

Het zingen ging in 't eerst niet best; de aandoening was nog te sterk; maar langzamerhand herkrepen de stemmen hun vastheid en kracht, en toen de laatste tonen van het Vrijstaatsche lied waren weggestorven, klonk opgewekt en met volle kracht het Transvaalsche:

Kent gij dat volk vol heldenmoed,
 En toch zoo lang geknecht?
 Het heeft geofferd goed en bloed
 Voor Vrijheid en voor Recht.
 Komt burgers, laat de vlaggen wapperen
 Ons lijden is voorbij:

Roemt in de zege onzer dapperen
 Dat vrije volk zijn wij.
 Dat vrije volk,
 Dat vrije volk,
 Dat vrije volk zijn wij.

Onder het zingen van deze liederen waren de Gezanten op de voor hen bestemde zetels gekomen, en de menigte had nu gelegenheid de mannenbroeders oog in oog te aanschouwen.

De Voorzitter, de heer H. Bijleveld, deed nu door de Vergadering aanheffen Psalm 62 : 5 :

In God is al mijn heil, mijn eer,
 Mijn sterke rots, mijn tegenweer,
 God is mijn toevlucht in het lijden.
 Vertrouw op Hem, o volk, in smart,
 Stort voor Hem uit uw gansche hart,
 God is een toevlucht te allen tijde.

En na dit gezang opende de Voorzitter de Vergadering met een vurig gebed, waarin hij God dankte voor den rijken zegen in dit samenzijn met de Broederen uit den vreemde geschonken, en Hem smeekte in deze gewichtige en heerlijke ure met ons te zijn.

Daarna, het woord nemende, hield de heer Bijleveld deze rede :

*Hooggeachte Heeren,
 leden van het Buitengewoon Gezantschap der beide Zuid-
 afrikaansche Republieken:*

Gisteren is het U opnieuw duidelijk geworden hoe de bevolking der hoofdstad als een eenig man belangstelt in de zaken der beide Republieken, hoe allen meelevend en zich gelukkig gevoelden *U* voor een korten tijd in hun midden te zien, die de vertegenwoordigers zijt van die

stamverwanten daarginds, wier strijd voor recht en vrijheid het Nederlandsche volk niet alleen met meer dan gewone belangstelling gadeslaat, maar waarin het meêleeft. Nooit is de kaart Uwer beide Republieken zoo goed bij ons volk bekend geweest als sedert October van het vorige jaar. En dat Gij ons het voorrecht gunt U nu in ons midden te zien, ziet M. H.! dat wordt niet alleen gewaardeerd door de honderden, die Gij hier voor U ziet; daarvoor dankt U het Christenvolk in de hoofdstad. Was de teleurstelling groot, toen wij vernamen, dat noodzakelijke ambtsbezigheden U weerhielden vroeger aan onzen wensch te voldoen, wij waardeeren nu dubbel, dat Gij U de moeite hebt willen getroosten om ten tweeden male naar hier te reizen en eenige oogenblikken bij ons te zijn. Bij ons, om met U te bidden; bij ons om met U den lof des Heeren te zingen; bij ons opdat wij 't U eens persoonlijk konden zeggen: Mannen broeders! Wij gevoelen ons Uwer één. De strijd, dien gij daarginds strijdt voor Uw recht en Uw vrijheid, hij gaat niet buiten ons om. Die strijd is de onze, en daarom: Uw lijden is het onze, en als straks, wat God geve, Uw recht wordt gehandhaafd en Gij Uwe vrijheid herkrijgt, dan zal Uwe overwinning de onze zijn!

Hier zijn wij, die met U één zijn in de overtuiging, dat de God Jacobs nog leeft, één in het Geloof dat Hij niet laat varen het werk zijner handen; één in de belijdenis, dat geen haar van ons hoofd valt zonder zijn wil; en omdat die eenheid bestaat, daarom stijgt ook dagelijks uit duizenden gezinnen en honderden Christelijke scholen de bede omhoog: Red ze, Heere! van hun vijanden. Laat ze bij U schuilen!

Hier zijn wij, die met U één zijn in taal en die 't maar al te goed weten, dat 't daarginds gaat ook om de uitroeiing onzer Moedertaal, de taal onzer moeder, de taal

waarin wij bidden, de taal waarin onze vaders, ook de Uwen, voor een goed deel het eerst het zuivere Woord Gods verkondigden en hoorden verkondigen, op dezen klassieken bodem der vrijheid.

Hier zijn wij, die met U één zijn in het vasthouden aan het Woord Gods, zooals het daar ligt; één in de belijdenis, dat dit Woord richtsnoer en regel moet zijn voor Regeering en Volk; en als dan de tijding tot ons kwam, hoe uit Uwe proclamatie en publieke stukken bleek, dat Gij leefdet bij dat Woord; als ons gemeld werd, hoe Gij in Uwe laagers de Psalmen zongt, die voor alle omstandigheden des levens troost en opbeuring en bemoediging bevatten; dan ging ons het hart open en met meer vrijmoedigheid riepen we dan: Heere! zij hebben Uw Woord bewaard! Bewaar ze nu ook en houd ze bij Uwe getuigenis!

Hier zijn wij, die 't met trots, zij 't ook met weemoed in het hart, kunnen zeggen, dat we onze zonen en bloedverwanten weten in Uwe laagers, in Uwe gelederen, onder Uwe krijgsgevangenen, helaas ook onder Uwe gesneuvelden. En ook omdat we zoo in alles met U één zijn, één in het hoogere, één in het mindere, daarom volgden we U in alles. En als Elandslaagte ons een traan uit het oog perste, dan deed wat zich aan de Tugela tot driemaal herhaalde, ons juichen van blijdschap; als Cronjé's val ons met angst vervulde en ons deed vragen: Wat nu? dan hoorden we met U die stem: Ik ben die God van Gideon, Ik zal al mijn welbehagen doen.

Hier zijn wij, kinderen van één land, dat door het Calvinisme groot werd. En als wij dan bedenken, dat toen alles versaagde en het in ons land was, alsof zijn ondergang dáár was, dat toen in Holland en Zeeland een klein hoopje stoere Calvinisten het met God hebben gewaagd en uitgehouden en overwonnen, dan roepen wij, in wie waarlijk nog iets is overgebleven van dien stoeren

geest der vaderen: Mannen Broeders! Houdt moed! Houdt, U aan het verbond met den Potentaat der Potentaten en zegt aan Uwe waardige Presidenten Steijn en Krüger, dat hier een volk leeft, dat niet alleen zijn gaven, maar ook zijn gebed geeft. Zijn gebed voor hen, om wijsheid, bezadigdheid, moed en volharding. En als het U van God wordt gegeven om Uw Land en Uw Regeering weer te zien en verslag van Uwe bevindingen te doen, zegt ze dan ook, dat Gij op 1 Mei in een vergadering van het Christelijk Nationaal Boeren-Comité eene menigte hebt ontmoet, die, hoe verscheiden ook in rang en stand, één was in de bede: Heere, geef ze de overwinning en gun het Uwen knechten Steijn en Krüger om te zien, dat Gij ze de vrijheid hergeeft of behoudt, dat Gij het recht handhaaft.

En wij M. H.! We zijn nu voor de 3de maal in zulken getale bijeen, en als de omstandigheden het ons niet hadden belet, waren hier weer duizenden en niet honderden te zien. Maar we danken God, dat Hij ons deze Mannenbroeders in ons midden bracht, en meer dan vroeger voelen we ons één met onze stam- en geestverwanten daarginds. Moge ook deze avond voor ons, vooral voor de zaak van Oranje Vrijstaat en Transvaal, niet ongezegend zijn. Wij blijven er immers bij: Wij versagen niet! En nu wij deze Buitengewone Gezanten der Republieken van aangezicht tot aangezicht ontmoeten, nu, meer nog dan vroeger, indien mogelijk, wijden we ons aan de zaak onzer stam- en geestverwanten daarginds, en nu meer dan ooit leeft het in ons hart en klinkt het uit onzen mond: *Leve de Oranje Vrijstaat! Leve Transvaal!*

De indruk van dit forsche woord op de Vergadering was machtig. Zoo nu en dan barstte een luid en geweldig

gejuich uit de menigte los, als om de woorden van den Voorzitter te onderschrijven; en aan het einde van de toespraak losten ten slotte de geestdriftige toejuichingen zich op in het staande zingen van de woorden uit ons geliefd *Wilhelmus*:

Mijn Schilt ende Betrouwen
 Sijt Ghy o Godt, myn Heer!
 Op U soo wil ick bouwen
 Verlaat my nimmermeer.
 Dat ick doch vroom mach blyven
 Uw dienaer 't aller stond
 De tyranny verdryven,
 die my myn hert doorwont.

Thans stond het lid van het Comité Ds. J. C. Sikkel op, om het Gezantschap aldus toe te spreken:

*Hooggeëerde Hoogedele Heeren, Buitengewone
 Gezanten en Gevolmachtige Ministers van
 de Zuidafrikaansche Republieken!*

Vergunt mij de eer, namens deze Vergadering, die de innige sympathie, de warme liefde en vereering van heel ons volk uitdrukt, U enkele oogenblikken te mogen toespreken.

Uw namen, uw personen, waren ons niet geheel onbekend sedert den Jameson-inval. De banden van gemeenschap, van trouw, van eenigheid, die sedertusschen de Zuidafrikaansche Republiek en den Oranje-Vrijstaat gesterkt zijn, zien wij in de verschijning van uw driemanschap belichaamd, gelijk we weten, dat die sterking mee door uw persoonlijken arbeid tot stand kwam. Nog hooren we de woorden door U, Hoogedele Heer Fischer, den 10den Januari 1895 na uw zending naar Pretoria te Bloemfontein uitgesproken, woorden waardoor gij voor de wereld den sluier gescheurd hebt,

waarin het sluwe onrecht zich wou verbergen. Gij hebt, wij weten het, met dat toen gesproken woord publiek het verschrikkelijke komplot ontmaskerd, dat in en achter Rhodes niet alleen Transvaal maar ook den Oranje-Vrijstaat en het Hollandsche, het vrije leven in Zuid-Afrika met den ondergang bedreigde en het vuur van een bangen rassenoorlog stookte, enkel om de zakken te vullen van begeerige avonturiers en gewetenlooze eierzucht en hoogmoed te bevredigen.

Men heeft het gezegd, en het is waar gebleken, uw woord van toen was een daad van hooge beteekenis, een heldendaad; het heeft richting gegeven aan de geschiedenis van Zuid-Afrika. Het heeft den fakkel opgeheven, die het rooveraangezicht aan heel de wereld ontdekt heeft; het heeft onder Gods zegen de broederhanden ineengelegd in Vrijstaat en Transvaal, zóó vast, dat geen laster, geen kuiperij, geen ramp en rouw, geen gevaar en list, al drongen die ook tot Bloemfontein door, die incengeslagen broederhanden hebben kunnen losmaken. Uw drietal, Hoogedele Heeren! is van de waarheid en de eenheid, sinds gevonden, van het recht en de trouw tegenover onrecht en trouweloosheid, de belichaming.

Wij kennen uw arbeid, edele Heeren Fischer, Wolmarans en Wessels, uw arbeid voor uw volk tot op dit oogenblik.

En uw tegenwoordigheid in deze vergadering, uw verschijnen niet alleen bij onze geliefde Koningin, maar ook in het midden van ons volk, teekent de gemeenschap vooral in de laatste jaren, sedert uw namen onder ons genoemd werden, tusschen U en ons geboren. Gij hebt ons wakker geroepen en we ontmoeten geen vreemden in U; maar daarom willen we thans staren op uwe gestalten, in uw aangezichten, die ons o zooveel zeggen die o zooveel in ons ontroeren, en wij willen het daarbij uitspreken: „wij groeten uwe personen met dankbare vereering: „Zijt ons gegroet, edel driemanschap!”

Wij vergeten echter geen oogenblik, Hoogedele Heeren! dat in de ernstige dagen, die de geheele wereld thans met Zuid-Afrika doorleeft, gij niet met een persoonlijk doel, maar met een gewichtvolle zending den Europeeschen bodem hebt betreden. Wij zien U in uw qualiteiten.

Uw zending is in bijzonderheden voor ons geheim en het voegt ons, dat geheim ten volle te eerbiedigen. Wij begeeren ons ernstig te onthouden ook van elk woord onzerzijds, dat onbescheiden zou schijnen. Uw zending hebt gij niet in een volksvergadering als deze te volbrengen. En dat uw zending de waarheid, het recht, de vrijheid, den vrede geldt, dat weten we ook zonder dat iemand het zegt.

Maar dit neemt niet weg, dat uw zending ons *als volk* toespreekt en ons *als volk* een wederwoord gunt.

Gij zijt de afgezanten, de vertegenwoordigers van Transvaal en Oranje-Vrijstaat, van dat Boerenvolk, dat in deze dagen ons nationaal bewustzijn beweegt, meer dan de eigen landzaat dit thans doen kan. Al wat Hollandsch in ons leeft; al wat historisch trilt in ons bloed; al wat onverbasterd in ons dorst naar vrijheid en naar recht; al wat we ons als volk gevoelen; al wat in ons karakter heeten mag, dat leeft thans in heel Nederland voor de Boeren. Dat volk — want de *twee* Republieken zijn ons *één* — dat volk is ons volk, hun God is onze God,

Lang vóór den oorlog leefden we met U meê. Maar dit samenleven werd in Nederland sinds den oorlog algemeen. En dat werd steeds inniger.

O, wat leerden we uw volk beter kennen, — we kenden het zoo oppervlakkig! Zeker, uw volk leeft onder andere omstandigheden dan wij, maar toch, in uw volk is ons onze eigen natie verschenen. Wij zagen toe, en ja, gij waart ons vleesch en ons been; onze eigen natie waart gij, maar onze eigen natie in haar historische

onsterfelijke figuur der 16e en 17e eeuw; onze eigen natie, maar als in een heldengroep van eigen type voor onze oogen herlevend; onze eigen natie, maar bij den Bijbel en de Psalmen levend, overgegeven aan Gods raad, in den Naam des Heeren haar bloed plengende voor recht en vrijheid. In uw zonen zagen wij onze vaderen. Neen, ook bij U zullen ze niet allen Israël wezen, die uit Israël zijn, maar toch, heel ons volk ziet het en zegt het: „gij zijt, wat wij *waren*”. En wij, die met U op de Heilige Schrift als op het onfeilbaar Woord Gods de hand leggen, *wij* zeggen: „Gij zijt, wat wij *willen* zijn in de eeuw, waarin onze God ons leven doet”.

Daarom hebben we niet slechts aan uw rechtvaardige zaak hulde gebracht, maar we hebben van dag tot dag, al de oorlogsdagen, en dag en nacht, met U gestreden, gejuicht, geleden, gebeden. O, vroegt gij het ons, vroegt gij het aan elk Nederlandsch mannenhart, wat onze keuze zou zijn, onze begeerte: we zouden U antwoorden mogen en moeten: „*met U* zouden we willen staan en vallen, met U den krijg deelen, de slagen”. — En met ons, mannen, zouden de vrouwen weten te spreken: „uw volk is ons volk en uw God is onze God; waar gij vernachten zult, daar willen wij vernachten, en waar gij zult sterven, daar willen wij sterven en daar willen wij begraven zijn”.

Hoogedele Heeren! in U aanschouwen wij ons broeder-volk; in U spreekt ons dat volk toe; en we hebben slechts één antwoord zonder berekening: „Mannen, broeders, heldenvolk, edel volk! wij eeren U, wij verpanden U onze trouw; wat U ook ontvalle, ons broederhart sterft voor U niet meer; wat wij als volk voor U zijn kunnen, daar kunt gij op rekenen. Transvaal en Oranje-Vrijstaat! Hollandsch Afrikaansch Boerenfolk! roem der stervende 19e eeuw! wij groeten U met diepen eerbied. Als zonen onzer vaderen heffen wij den lauwerkrans, dien zij

uit hunne graven den waardigen nazaat toewijzen, en wij leggen dien aan *uwe* voeten. Hulde, Hulde aan Transvaal en Vrijstaat!"

Wij hebben een woord van dank uit te spreken, Hoogedele, Heeren! voor het volk, dat gij vertegenwoordigt.

Onze stervende eeuw was een eeuw van vooruitgang en ontwikkeling op materiëel gebied. De wereld en haar krachten zijn meer dan ooit voor de menschheid geopend. De menschelijke kracht en het menschelijk vernuft kwamen daarbij uit in stoute en in ongekende overlegging. Het kapitaal en de macht van vereeniging riepen reuzenverhoudingen en reuzenondernemingen in het leven en maakten de worsteling in het menschelijk leven tot een reuzenworsteling.

Ook vroeger eeuwen kenden reuzenworstelingen, maar die waren van een anderen aard. Thans is het de worsteling om geld en goed, om kracht en macht, om genot en vleeschelijke grootheid, om door berekening en geweld te heerschen; een worsteling van den ouden Nimrod, van de oude reuzen in nieuwen vorm, een worsteling om de aarde; om de wereld te omspannen; om voor den scepter van het goud, voor het onoverwinnelijke krijgswapen, voor de onovertreffbare menigte te doen bukken; om den hemel te dwingen door de aarde.

Onze vaders, onze natie der 16e en 17e eeuw, en niet alleen onze natie, kende een andere worsteling. Toen ging het om den hemel allereerst en niet om de aarde; om geestelijke goederen en niet om stoffelijke; om geloof, om recht, om waarheid, om vrijheid, om den mensch en het leven, om deugd en trouw, om karakter. Die strijd om hooger goed ten koste van het lagere, ontwikkelde edele vermogens, vormde

groote mannen, schreef bladzijden der historie met bloed en vlammen ja, maar waarin de nobele figuren zich tot groepen, tot geslachten vormden, — onze laatste Oranje draagt hiervan de onsterfelijke traditie! — figuren, groepen, geslachten waren het, die de menschheid al de eeuwen door blijven toespreken; die een stempel van waarachtigen menschelijken adeldom drukten op heel hun volk, op heel hun tijd, op heel de menschelijke historie. Wetenschap en arbeid, handel en scheepvaart, huiselijk en volksleven, genot en leed, leven en sterven, deden dat karakter uitkomen, — de roem van het gezonde religieuze menschelijke leven, dat uit de Middeleeuwen zich in de reformatie vrijworstelde en in het Calvinisme zijn triomf vierde. In de namen der martelaars eert de menschheid die worsteling, in die helden die niet leefden om te vertrappen; maar die als Oranje en zijn Aldegonde zich desnoods *lieten* vertrappen om pal te staan; om te redden de eer, het recht, het karakter, de waarheid, de vrijheid, het geloof, het waarachtige menschelijke leven.

Maar nu, in de reuzenworsteling der 19e eeuw zien wij den adeldom van het menschelijke geslacht veelszins ondergaan. De geestelijke schatten, de schatten in den mensch zelf, de schatten der genade Gods; de schatten van geloof en zeden, van deugd en trouw, van karakter, en zelfopoffering, van waarachtigen moed; de schatten van een man een man, een vrouw een vrouw; de schatten van een huis en een hart, de schatten der edele liefde, — ze worden al minder geacht, onder den voet getreden, voor dwaze idealen verzaakt, onder de reuzenwielen van den pletwagen van geld en macht, van menigte en berekening, vernield. En al het leven draagt hiervan den stempel. Waar zijn nu de vorsten, de staatslieden, de legers, de volken, die voor den arme en verdrukte, voor den mensch en het waarachtig menschelijke zich geven, zich

wijden ten doode? „Wij *kunnen* niet,” zoo luidt de algemeene belijdenis. „Wij hebben geen *macht* genoeg. Wij zijn niet *tafrijk* genoeg. Wij hebben geen *geld* genoeg.” Machtige vorsten, machtige staten, machtige geslachten, *kunnen* niet meer. Met al het goud, met allen grooten naam en invloed, met alle wapenmacht, met alle wetenschap *kunnen* zij niet. Voor goud en macht, kunnen zij wèl; maar voor waarheid en recht, voor geloof en deugd, voor den verdrukte, den kleine, voor den mensch en het menschelijke leven, voor den menschelijken adeldom kunnen zij niet.

U, Hoogedele Heeren! Uw volk, klein en veracht in de oogen der berekenende wereld, uw volk heeft God in zijn aanbiddeijken raad de eere gegund, om tegen de eeuw in, heel de eeuw door, te worstelen voor het waarachtig menschelijke goed en daarin het edeler karakter te ontwikkelen en te openbaren, dat wèl kan. Uw Krüger — gezegend zij zijn naam en zijn persoon! — uw Krüger, type van zijn volk, stond en staat met U en in uw volk, dragend de traditie uwer voortrekkers en de profetie van uw toekomst.

Wat gij *niet* kunt, dat is de waarheid en de vrijheid verloochenen; dat *kunt* gij *niet*. Uit den weg gaan voor de eeuw, voor het geweld; voor het kapitaal, voor de ongeloovige geleerdheid en de valsche beschaving, uit den weg gaan voor de menigte, voor de dreigingen, voor de kanonnen, — dat kunt gij *niet*. Uit den weg gaan voor den dood en voor de vernietiging, — dat kunt gij niet!

O, wij vullen U geen bedwelmenden beker, — maar we moeten het zeggen: gij redt ons, door in de vreeze Gods in heel ons volk, in heel de menschheid uit den dood wakker te roepen het leven voor waarheid, voor vrijheid, voor recht, voor geloof en trouw, voor karakter en menschelijke eere.

Kleine heldenschaar! uw smaad, uw wonden, uw bloed en uw tranen, zijn uw eere, de eere der menschheid onzer dagen! wij huldigen U! wij danken U! wij zegenen U!

Wij bidden voor U!

Wij kunnen nog bidden. Wij leerden weer bidden. Wij bidden sinds uw krijg met toenemende kracht, met toenemende vrijmoedigheid, in steeds uitgebreider kring, een groote schaar.

O, wij bidden in onze eenzaamheid, in ons hart; onze grijze en onze krachtige mannen, onze vrouwen en onze kinderen. En onze God vernieuwt daar ons leven bij. Wij denken en rekenen en doen anders. Wij leven met U mee. Ik kan U de sympathie, het gevoel, het ware menschelijke, ontboeide leven van ons hart niet teekenen, waarmee we heel uw strijd, al uw belang, heel uw verschijning volgen; ons lijden, als gij lijdt; ons jubelen, als gij zegepraalt; ons offeren voor uw gewonden, het haken en breien onzer vrouwen en dochters voor uw kleed met een traan en een smeeking in het hart; ons *willen*, om wat voor U te *doen*, — er kwame dan van, wat er van kwam.

Ziet, hierin vermenigvuldigt zich uw volk, al vallen ginds uw dapperen. Er is geen St.-Helena, dat u kan bannen; slechts voor het Napoleonisme, voor het Imperialisme is er zulk een St.-Helena! Gij vertienvoudigt U; uw zaad is in de gansche wereld; uw zonen en uw dochteren zijn ook wij.

Mannen, Vaders! zijt ons gezegend! zijt ons driewerf gezegend!

De edele schrijfster van „de Negerhut”, opkomend voor de verdrukten, heeft eenmaal geprofeteerd van een Afrika, dat na Azië, Europa en Amerika de banier eener nieuwe beschaving zou dragen; — van die beschaving geve de Almachtige U de Grondleggers, de Voortrekkers, de Aarts-

vaders, ten deele de Martelaars te zijn, Hollandsche Afrikaners! Edel, onsterfelijk Boerenvolk!

Ik zal niet spreken van de gevaren, die uw volk dreigen, waar het in Gods weg zulke lauweren niet alleen najaagt, maar ook reeds draagt. Dat die lauweren verwelken kunnen, weet gij ook wel.

In de waarachtige vreeze Gods te volharden en in *alles* naar den wil en het woord van dien God te vragen, voor Hem te bukken, maar voor Hem ook *geheel*, — dat is ook voor U de eenige weg, waarin gij kunt bestaan.

Heden spreek ik slechts met diep gevoelden dank aan God namens mijn volk en het menschelijk leven uit, dat de Heere U verwaardigd heeft met uwen Krüger de Banier der eere op te heffen en pal te staan.

Het pleit, dat gij daarin voert voor het menschelijk hart in heel de wereld en voor het Hollandsche hart, voor het hart van heel ons volk, dat niet door berekening leeft, dat pleit hebt gij al gewonnen. En, wij roemen het jubelend! dat pleit hebt gij óók gewonnen voor het hart onzer geliefde koningin, Wilhelmina van Oranje.

Oranje boven!

Voor dat pleit behoeft gij niet over zee te komen.

Slechts blijft U over het pleit voor de regeerende hoofden, voor vorsten en staatslieden, — en het is uw eere, dat gij de roeping tot dit pleit niet verzaakt, maar tot *die* taak, hoe moeilijk die zij, U hebt aangegord.

Voorts blijft U de krijg over.

Mannen Broeders! pleit en strijdt voort in Godes Naam, in zijn kracht, in zijn vreeze. Wij trekken met U; wij bidden voor U, in al den weg, dien gij gaat.

Gods vertroosting en moogen het deel zijn van uw hart; van uw volk; van uw gewonden en stervenden; van uw weduwen en weezen. Ook van uw levenden, van uw sterken.

De Heere der heirscharen zegene uw wapenen!

Houdt vol! houdt moed! Houdt het geloof. Houdt de liefde. Houdt het recht. Houdt de vrijheid. Houdt het karakter. Houdt het hart.

De Heere onze God is almachtig. Hij regeert. Welke zijn weg zij, — Hij vervult zijn belofte. Hij is getrouw. Hij zal u niet verlaten. Hij zal eeren, die Hem eeren. Hij zal kronen wie wettiglijk gestreden heeft.

Vreest niet! Geloof alleenlijk.

De Heere zegene en Hij behoede u!

De Heere doe zijn aangezicht over u lichten, en Hij zij u genadig!

De Heere verheffe zijn aangezicht over u. En Hij geve u den vrede.

Ik heb gezegd.

Dat ook deze gespierde rede dikwerf door daverende toejuchingen werd afgebroken, zal men begrijpen. De tolk van allen was de spreker, en wie onder zijn woord een blik op de vergadering sloeg, moet wel verbaasd hebben gestaan. Met de inspanning van de hoogste belangstelling werd geluisterd in ademlooze stilte, totdat eensklaps een gejuich losbarstte, dat de zaal schier in beweging scheen te brengen. Dat was het openbaren van den schat van liefde, van warme bezieling, van machtige geestdrift. Doch onmiddellijk na zulk een geweldige uiting keerde de stilte terug, en scheen men in een kerk, onder het gehoor van een geliefd prediker.

Zoo was het den ganschen avond.

Na de toespraak van Ds. Sikkel klonk het plechtig Psalmgezang, waarin de schare haar geloofsvertrouwen uitsprak:

De Heer is aan de spits getreden

Dergenen die mij hulpe biên;

Ik zal, gered uit zwarigheden,

Mijn lust aan mijne haatren zien.
 't Is beter als we om redding wenschen
 Te vluchten tot des Heeren macht,
 Dan dat men ooit vertrouwen op menschen,
 Of zelfs van prinsen hulp verwacht.

Toen het gezang geëindigd was, zagen aller oogen op naar de tribune, waar het Driemanschap gezeten was.

Wat zou er nu komen?

„Het woord,” zoo zeide Voorzitter, „is aanden heer *Fischer*.”

Met een applaus, dat dreunde door de zaal, werd het optreden van dezen afgevaardigde der beide Republieken begroet.

Jammer, dat we zijn toespraak niet woordelijk kunnen weergeven; komen we daarom zoo goed mogelijk aan de herinnering te hulp.

Mijne vrienden, zoo begon de Gezant ongeveer, ik ben zeer dankbaar voor iedere gelegenheid ons geschonken, om de blijken van hartelijke sympathie, door het volk van Nederland zoo ruimschoots gegeven, te ontvangen; en ook was het ons een zeer groot genoegen, dezen avond in Amsterdam te komen en hier in uw midden te zijn. Toen wij nu eenige weken geleden onze voeten in Europa aan wal zetten, deden wij elkander de vraag: waar nu heen? en ons eenparig antwoord was: naar ons broedervolk in Nederland! (*Daverende toejuichingen*). Want immers wij wisten het, dat in Nederland warme harten voor ons klopten; dat daar met ons geleden en in den geest met ons gestreden werd; dat men daar met ons gevoelt en met ons leeft.

Tusschen het Nederlandsche volk en de Zuid-Afrikaansche natie bestaan banden des vleesches en des geestes, en uw schoone geschiedenis is bij ons zeer wel bekend. Wij weten dat uw volk een lijdenshistorie heeft; dat het tachtig jaren lang tegen een overmachtigen vijand stand hield,

en dat het in dien ongelijken strijd steunde op de hulpe Gods. Wij weten dat die hulp uw volk niet heeft outbroken en dat aan het eind dier bange worsteling de zon der vrijheid over Nederland opging. En als wij in moeite en benauwdheid zijn, zien we op naar denzelfden God Die u heeft uitgeholpen, en herinneren ons de groote daden, die in dagen van tegenspoed de Heere God aan uw volk heeft gedaan.

Wij konden niet anders dan hier, in Nederland, het allereerst komen; hier verwachtten wij een warme, een hartelijke ontvangst (*luide toejuichingen*), maar onze stoutste verwachtingen zijn overtroffen. (*nieuw gejuich.*)

o, Wij zijn zeer dankbaar, ging de heer Fischer met ge-roerde stem voort, dankbaar voor al de blijken van broederlijke liefde, die wij hier mochten ontvangen, en wij zullen dien dank overbrengen aan ons volk, dat met blijdschap zal vernemen hoe vol geestdrift gij ons hier hebt begroet.

Men heeft gezegd, dat wij dezen oorlog gewild hebben; dat wij dezen krijg hebben gezocht? Hier, in dit land, behoeven wij niet te verzekeren, dat dit niet juist is. (*geestdriftig geroep: neen, neen!*). Wij wilden enkel in vrede leven met hen die ons omringen. Maar dat heeft niet zoo mogen zijn. En nu talrijke legers ons bespringen, nu herinneren wij ons zonen te zijn van uw volk; nu zijn we er trotsch op uw stamverwanten te zijn, en nu zullen we strijden, strijden tot het einde toe, voor Vrijheid en voor Recht.

Nogmaals onzen hartelijken dank voor uw hartelijke ontvangst, dank, dank . . . .

De spreker ging zitten, maar een storm van toejuichingen stak in de zaal op. Met hoeden en zakdoeken werd gezwaaid, en er scheen aan deze uiting geen eind te zullen komen, toen de heer *Wolmarans* opstond, gereed om de vergadering toe te spreken.

Zijn ernstig gelaat, zijn hooge gestalte maakten indruk. Het werd stil, bladstil; en de stem van Wolmarans drong door, kracht- en klankvol, toen hij met de aangrijpende woorden begon: *Geliefde broeders en zusters in onzen Heere Jezus Christus.*

Ons volk luisterde schier ademloos, toen hij voortging: Ik wensch ook als medelid van de Regeering der Zuid-afrikaansche Republiek in deze vergadering een enkel woord te spreken. Gij begrijpt wel, dat het ons veel moeite heeft gekost in deze bange dagen, ons land te verlaten, nu broeders en zonen en vrienden zich bevinden in het midden van den strijd. Wij waren liever meê naar het front gegaan voor de verdediging van ons vaderland; doch dat ging niet. Toen mijne Regeering van oordeel was dat ik de zaak der Republieken beter zou kunnen dienen door deel uit te maken van het Buitengewoon Gezantschap, dat naar Europa ging, gehoorzaamde ik, hoewel met een bezwaard hart.

Men heeft in Europa allerlei onjuiste denkbeelden over ons verspreid, en nu zijn wij gekomen om de waarheid te verkondigen, en te zeggen hoe de zaken eigenlijk zijn. Doch wij hebben bevonden, dat dit hier in Nederland niet noodig is (*stemmen: neen, neen!*) Gij weet wel, dat het ons niet te doen is om macht; dat wij niet hunkeren naar goud; onze strijd gaat om Recht en om Vrijheid. Het is bekend hoe mijne Regeering alle middelen heeft uitgeput, om den vrede te bewaren. Onze grijze President, Paul Krüger (*warme toejuichingen bij het noemen van dezen geëerden naam*) heeft aan het behoud van den vrede al zijn krachten gewijd en er nacht en dag voor gearbeid; maar het mocht niet baten. De Engelschen zonden al maar meer troepen naar onze grenzen, al maar meer, en toch bleven we hopen en bidden dat ons de oorlog zou worden gespaard. De beide Regeeringen, te

Bloemfontein en Pretoria, kwamen overeen om een biddag te houden, en op dien dag is met ernst Gods aangezicht gesmeekt, of het Hem behagen mocht den vrede voor onze naties te bewaren.

Doch de Heere heeft het alzoo niet besloten.

De oorlog kwam, en nu hij gekomen is, nu staan we niet in onze eigen kracht, maar zien op in vast vertrouwen naar den Heere onzen God, en roepen Hem aan om hulp in dezen strijd. De oorlog is door ons begonnen, steunende op de hulpe Gods, en zoo zal hij door ons worden voortgezet tot het einde toe (warme toejuichingen).

Het is ons zoo groote troost, dat, in deze bange dagen, onze natie in Nederland vooral zulke warme vrienden vindt, die ons steunen met woord en daad; die ons liefhebben en voor ons en onze heilige zaak bidden; en als naar Gods bestel ook deze oorlog zal zijn geëindigd, moge dan een van zijn vruchten zijn, dat de banden van liefde en trouw tusschen de broedervolken van Nederland en Zuid-Afrika nauwer worden toegehaald.

Met daverend applaus werd de heer Wolmarans gedankt voor zijn aangrijpend woord; hij ging zitten, maar stond weldra weer van zijn zetel op, want onder den machtigen aandrang van zijn eenvoudig woord vertolkte *Soli Deo Gloria* aller gevoelen, door het Transvaalsche Volkslied in te zetten, dat plechtig, staande, door de gansche vergadering werd medegezongen.

Toen stond de afgevaardigde van den Vrijstaat, de heer Wessels, op, en als de vorigen ontving ook hij een geestdriftige begroeting.

De heer Wessels zeide onder den indruk te verkeerren van de schoone woorden, die dezen avond het Gezantschap waren toegesproken; wij worden er grootelijks door bemoeidigd, wanneer wij zien, hoe hier met ons geleden en gestreden wordt.

WESSELS.

Afgevaardigde van den Oranje Vrijstaat.

Hier onze geschiedenis verhalen, behoeft niet; gij kent die (*stemmen: ja, ja!*). Doch zóó is het niet overal; onze vijanden, en die zijn velen, willen de waarheid niet zien en hooren, en daarom is onze taak zoo moeilijk, want niemand is erger blind, dan dit niet zien wil; niemand erger doof, dan die niet wil hooren (*stemmen: zeer juist!*). Men zegt dat wij ons grondgebied hebben willen uitbreiden, maar dat zou immers de grootste dwaasheid zijn geweest. Onze natie heeft maar een sterkte van ongeveer 250,000 menschen, en voor zulk een klein land is het immers onmogelijk den machtigen Brit aan te vallen. Nooit heeft President Krüger, nooit heeft President Steyn aan zoo iets gedacht. Och, men spreekt zooveel kwaad van de Boeren, maar gij weet het wel, dat een Boer niet zoo zwart ziet als men hem afschildert (*Luide toejuiching en gelach.*) Maar wat van onze natie wel kan gezegd worden is, dat alle man wil vechten voor de vrijheid van zijn land; en zelfs kinders trekken uit, en grijpen hun Mauser, om den vijand terug te jagen.

Ik zal u een voorbeeld verhalen.

Op een onzer hoeven was een jongen van 15 jaar, en smeekte zijn moeder met de Boeren te mogen uittrekken naar het oorlogsveld. Doch de moeder wilde den knaap bij zich houden; maar daar kwam de zuster binnen. „Moeder”, zegt zij, „gij zult hem immers laten gaan; o, houd hem niet terug;” en broeder en zuster smeekten het verlof af, dat het moederhart zoo moeilijk geven kon. Toen de zoon ging en afscheid nam van zijn vader, zeide hij: „Ik ga mede strijden voor mijn land, en zie ik u hier op aarde niet weder, dan toch eenmaal daarboven bij onzen Heere”.

Met stilte en ontroering werd dit eenvoudig verhaal aangehoord; doch hoe zou het allen nog dieper in de ziel gegrepen hebben, had men geweten, dat de heer Wessels hier verhaalde van zijn eigen zoon.

En zoo zijn ze bij ons allen, ging hij voort. Mag zulk een volk nu dooreen overmacht worden overwonnen? (*Stemmen: neen, nooit!*) Neen, nooit, herhaalde de heer Wessels; onze dochters hebben het aan hun verloofden gezegd: onze hand krijgt ge niet, zoolang er nog één Engelschman in Transvaal of den Vrijstaat is (daverende toejuichingen).

Wij hebben dan goeden moed, zoo eindigde de spreker, en vertrouwen dat we met Gods hulp aan ons land en ons volk de vrijheid zullen verzekeren.

Nadat de stormachtige toejuichingen bedaard waren, en het Vrijstaatsche volkslied was aangeheven, werd het weer stil.

De vergadering zong nu den Gezanten toe:

De Heer zal u steeds gadeslaan
 Opdat Hij in gevaar
 Uw ziel voor ramp bewaar.
 De Heer, 't zij ge in of uit moogt gaan,
 En waar ge u heen moogt spoeden,
 Zal eeuwig u behoeden.

Het uur van scheiden was gekomen.

De Voorzitter rees van zijn zetel op, en sprak het volgende:

En nu Hooggeachte Heeren! wij zijn aan het slot van ons samenzijn. Straks gaat gij weder uws weegs en gaat gij uwe roeping weder vervullen! Vergunt ons, dat wij u ten slotte een woord medegeven bij onzen nogmaals herhaalden dank dat gij tot ons kwaamt en ons daardoor hebt verkwikt. Een woord, niet van ons zelve, want daaraan zoudt gij niet veel hebben, maar een woord van den verhoogden Middelaar zelve:

Mijne genade is u genoeg; mijne kracht wordt in zwakheid volbracht!

Zijne genade is genoeg; genoeg voor uwe personen in het moeilijk werk, dat u nog wacht; genoeg voor de Regeeringen van uwe Republieken om door haar de noodige wijsheid, voorzichtigheid te bezitten. Genoeg voor uw volk om vol te houden en niet te vreezen. Genoeg als 't soms nog meer door de diepte moest gaan; genoeg u en ons, om in alles de verheerlijking te bedoelen van Hem, Wien ten slotte van alles de dank en de eere toekomt en Wiens Naam wij nu nog met u aanroepen.

Ds. Sikkel droeg nu de gezanten en hun gewichtigen arbeid aan God den Heere in dankgebed op; en daarna schreed in dezelfde volgorde de optocht door de zaal.

Handen werden den Afrikaanschen broeders ten afscheid toegestoken; allen 'stonden op van hun plaatsen; een gejuich van groote kracht golfde door de zaal; roerend was het afscheid. Hoor, te midden van alles klinkt, eerst aarzelend, maar dan met vollen, plechtigen klank:

Dat 's Heeren zegen op u daal,
 Zijn gunst uit Sion u bestraal.
 Hij schiep 't heelal zijn naam ter eer,
 Loof, loof nu ailer heeren Heer.

Allen waren diep geroerd, niet het minst de Gezanten zelve. Ze traden onder dit plechtig Psalmgezang de zaal uit, buiten den kring der broeders en zusters, en weldra waren ze in de rijtuigen, op weg naar het Centraal Station.

Niet minder dan in den middag was nu de menschenmenigte op straat. Luide was het gejuich der duizenden; aangrijpend de geestdrift. Mannen, vrouwen, kinderen, holden de rijtuigen na, om nog ééns de vertegenwoordigers van het heldenvolk uit Zuid-Afrika te kunnen aanschouwen.

Aan het Centraal Station konden de Gezanten nog eenige oogenblikken rustig samen zijn met de leden van het Comité. De Gezanten betuigden herhaalde malen dat zij dezen avond onverdeeld genot hadden gesmaakt; „een Engelschman had deze meeting kunnen bijwonen”, was het oordeel van den heer Wolmarans, en op meer dan eene wijze werd aan de leden van het Comité de verzekering gegeven, dat het optreden van het Christelijk Nationaal Boeren-comité de volle sympathie van het Driemanschap wegdroeg.

Doch de tijd van terugkeeren naar den Haag was gekomen.

Tusschen de menschenmassa, die zich op de perrons verdrong, die juichte en de Zuid-afrikaansche liederen zong, gingen de gezanten, door de leden van het Comité omringd, naar den trein.

Hier werden nog eenige woorden gewisseld; het afscheid nemen viel moeilijk; en gereedelijk voldeed de heer Fischer aan het tot hem door den heer W. Hovy gericht verzoek, om nog een enkel woord tot de daar verzamelden te spreken.

Sttaande op de treeplank van den salonwagen, richtte nu de heer Fischer zich tot de menigte. Hartelijk dankte hij met bewogen stem voor de sympathie, die de mannen en vrouwen der Hoofdstad hadden betoond. Ik zal het aan mijn volk zeggen, hoe gij ons hier hebt ontvangen. Mijn hart is te vol om veel te kunnen spreken, maar zekerlijk, de broederbanden die uw volk aan het onze binden, zijn door wat wij hier genoten nauwer toegehaald. Vaartwel; nogmaals hartelijk dank, God zegene u, en zegene Amsterdam en Nederland.

Toejuichingen volgden. Met een laatsten handdruk werd van de Comité-leden afscheid genomen, en daar ging de trein, onder het gejuich der menigte en de zegenwensen van het Comité, het station uit.

De schoone avond was voorbij.

De herinnering er aan zal niet licht verloren gaan.

Dit Hoofdstuk is er een van langen adem geworden. Doch wij meenden bij het ons gebrachte bezoek eenigszins uitvoerig moeten te stilstaan. Immers ons Comité heeft de geëerde gasten ontvangen te midden van zooveel Amsterdamsche geestverwanten, als het maar mogelijk was bijeen te brengen; doch kon niet allen het genot gunnen. En al waren al onze warme vrienden in Amsterdam bijeen geweest, dan nog meent het Comité, dat het de Gezanten ontving in naam van al zijn vrienden en geestverwanten *door het geheele land*.

Aan die allen moest dus gelegenheid worden gegeven, van wat aan den avond van den 1^{en} Mei te Amsterdam geschiedde uitvoerig kennis te nemen.

Vandaar dit lange hoofdstuk.

Wij vertrouwen dat onze lezers het niet *te lang* zullen hebben gevonden.

HOOFDSTUK VII.

Besluit.

De dagen voor de beide Zuid-Afrikaansche Republieken zijn al donkerder geworden.

Nadat Bloemfontein door de Britten was bezet, is het machtige leger van Roberts met groote snelheid naar het noorden opgerukt.

Bij Kroonstad, waar de laatste vergadering van den Volksraad van den Vrijstaat werd gehouden, zou de Boerenmacht de Engelsche overweldigers terugwerpen; zoo hoopte men.

Maar die hoop bleek ijdel.

Wel boden de Boeren tegenstand, en werd het voortrukken van de Engelschen met stroomen bloeds betaald; maar zij kwamen telkens verder, en eindelijk blauwden de wateren van de Vaal in de verte, en zou de vijandelijke hoofdmacht ook den Transvaalschen bodem betreden.

Zou dáár de groote strijd aanvaugen?

Neen, ook daar niet.

Ten koste van vele opofferingen werd Johannesburg bereikt, en daar werd gestreden, gestreden met heldenmoed.

De Schotsche Hooglanders vielen als rijpe korenaren voor den sikkel van den maaier; de Boeren hielden zich prachtig; maar de tienduizenden Engelschen konden niet worden wederstaan, en weldra was de gevloekte goudstad — *Judasburg* noemen de Boeren haar — in handen van den Brit.

Die dierbre grond was dus ingepalmd.

De geldwolven, de goudroovers hadden het doel van hun streven bereikt.

Neen, de Boeren vernielden de mijnen niet en deden deze stad der gruwelen niet in de lucht springen; de Boeren marcheerden terug naar de heuvelen van *Pretoria*.

Zou de Hoofdstad van Transvaal worden verdedigd?

In ieder geval zouden de Engelschen haar niet nemen zonder alweer met kostbare levens te hebben betaald. Louis Botha voerde zijn dapperen aan; hij sloeg de Engelschen smadelijk terug en verdedigde de toegangen naar de Hoofdstad zóó lang, tot de Boeren alle krijgsvoorraad, alle levensmiddelen uit de magazijnen hadden weggehaald, en doorgezonden naar het oosten, waar zij den laatsten strijd tegen den overmachtigen vijand zullen aanbinden.

Toen deze maatregelen getroffen waren, trokken de Engelschen Pretoria binnen, en nu waait de vlag, die door Rhodes en Chamberlain tot een handelsmerk is verlaagd, de vlag waaraan onuitwischbare schande kleeft, de vlag waaronder altijd roof is gepleegd onder alle hemelstreken, de vlag van de natie die geen *recht* kent maar slechts dorst naar land en goud, boven Pretoria; en van het Gouvernementsgebouw, waarin nog zoo kort geleden de grijze Krüger een aangrijpende toespraak hield tot den Volksraad, waar zoo dikwerf zijn woord vol wijsheid werd vernomen, wapperen de kleuren van Brittanje.

In de woning van den President woont de hoogbejaarde mevrouw Krüger, en voor haar huis staan thans Engelsche

schildwachten op post; dat moeten haar oude oogen aanzien iederen dag.

Maar laat ons niet aldus voortgaan.

Met Pretoria is Transvaal nog niet onderworpen. De Republiek is zoo groot als Frankrijk en slechts voor een derde ongeveer in handen der Engelschen.

En daarenboven. De Vrijstaat heet wel „veroverd” geheel en al, en daar hebben we nog Steijn en de Wet aan het werk gezien, zóó dat den Engelschen de schrik sloeg om het hart.

Neen, zooals Wessels het hier gezegd heeft op onze meeting in Stroucken, een volk als dat van de beide Republieken kan worden overwonnen, geheel ten onder gebracht *nooit*.

Nóg staat Botha aan het hoofd van eene aanzienlijke Transvaalsche macht onwrikbaar; en in de hooge bergen van het oosten der Republiek moge straks het Engelsche kanon bulderen, de Mausers zullen er óók hun woord meê spreken, en altijd weer zal Engeland zijn zonen zien vallen in dezen gruwelijken strijd voor onrecht en slavernij.

Nog is de zaak niet verloren, nu in China een oproer is uitgebarsten waar schier alle mogendheden bij worden betrokken, maar waarin allereerst het heerschzuchtige Engeland schade lijdt. Het machtige Albion heeft over gansch de wereld vijanden en honderd kwetsbare plekken. Thans, nu het zijn handen door onrecht en gouddorst heeft gebonden in Zuid-Afrika, verlevendigt de hoop, dat Engeland eenmaal boeten zal voor zijn vertreden van het recht.

Maar toch, op al dat steunt onze hope niet.

Wij zien op naar omhoog, en leven in het vaste vertrouwen, dat de *Rechter der gansche aarde recht doen zal*.

De heer *Wessels* vergeleek aan den maaltijd te Amsterdam den Vrijstaatschen president bij David, Israëls koning.

Welnu, wij nemen de vergelijking over..

Als David bij het in puin verkeerde Ziklag staat, dan is voor hem schijubaar álles verloren. Dan is hij de plaats zijner woning kwijt; dan ziet hij vrouw en kinderen door den vijand weggevoerd; dan staan zelfs zijn eigen metgezellen tegen hem op, om hem te dooden.

Maar David sterkte zich in den Heere zijnen God.

En in die voor den gezalfden koning zoo bange uren, wordt ginds, op de bergen van Gilbóa, de strijd gestreden, waarin Saul en Jonathan worden gedood en gansch Israël geslagen; maar dát juist is de ure, waarin de man naar Gods hart zijn koningschap zal aanvaarden, om te regeeren vrij en onafhankelijk, heerschende over zijne vijanden.

In onzen Hollandschen Bijbel, wij zeiden het in den aanvang, zoeken onze broeders kracht en troost; en als ze op David zien en wat deze doorstond, zullen ze het Psalmwoord betrachten: Roep Mij aan in den dag der benauwdheid, Ik zal u uithelpen en gij zult mij eeren.

Neen, wij geven den moed nog niet op; ook al zijn de akkers van onze broeders verwoest, hun huizen vernield, hun velden vertreden, hun runderen en schapen geroofd, hun legers teruggeworpen.

Zij hebben hun Bijbel en zullen daarin zien, hoe eenmaal Israël het zóó voor des Heeren aangezicht had verdorven, dat de Heere over het erf van zijn verkoren volk den vijand uit Babel losliet.

Toen óók scheen alles hopeloos.

Jeruzalem belegerd, en de profeet Jeremia in de gevangenis geworpen, wíjl hij voorzegde, dat de stad zekerlijk zou worden ingenomen door den vijand.

Maar ook als dát schrikkelijke zou gebeurd zijn; ook wanneer de schoone Tempel in puin zou zijn gevallen

en de muren van Jeruzalem zouden zijn omvergehaald, ook dán nog is niet alle hoop verloren, en is het God de Heere zelf, die door den mond van zijn dienstknecht de hope op een toekomst opent.

Dan koopt, voor zeventien zilveren sikkels, Jeremia een veld bij A'nathoth, en geeft den koopbrief in bewaring met de woorden: „Want zoo zegt de Heere der heirscharen, de God Israëls: Er zullen nog huizen en velden en wijngaarden in dit land gekocht worden.

En nu zeggen wij niet, dat het ginds in Zuid-afrika evenzóó zal gaan.

Des Heeren wegen zijn wonderlijk; ze gaan dikwerf door de donkerheid.

Maar wij buigen ons over denzelfden Bijbel, die onzen broeders moed en hope stort in de ziele, en geven reken-schap van ons vertrouwen in de toekomst van Zuid-Afrika.

Bezielde en bemoedigd door Gods Woord wenscht het Christelijk Nationaal Boeren-Comité dan ook zijn taak nog volstrekt niet als afgeloopen te beschouwen.

In de eerste plaats heeft het zich het lot aan te trekken van de gevangenen.

Hoe zij lijden, het is bekend.

Hen te troosten, te helpen, te bemoedigen, het is een heerlijke taak, waaraan wij gaarne onze krachten wijden. Behalve wat wij konden doen voor het stoffelijk welzijn van die duizenden — het was toch maar o, zoo weinig! — meenden we ook te moeten voldoen aan den aandrang van velen, om voor hunne geestelijke belangen meê zorg te dragen.

De taak was uiterst moeilijk.

Niet alleen, dat zij van de kas van het Comité zeer zware geldelijke offers vergde; och, daar zouden onze

vrienden in het land wel in voorzien. Maar moeilijker was het, een geschikten predikant te vinden, die zich aan de lang niet gemakkelijke taak wilde wijden, om naar St. Helena te gaan.

Toch meende het Comité ook hierin geslaagd te zijn. Het vond in *Ds. G. J. D. Aalders*, predikant bij de Gereformeerde kerk van Elburg, naar het vertrouwde, den geschikten man, om onze vrienden op St. Helena te gaan vertroosten.

Ds. Aalders gloeit niet alleen van liefde voor de Boeren en hun zaak, maar is, door zijn langdurig verblijf in Engeland, ook volkomen in staat en geschikt, om alle noodige onderhandelingen met de Engelsche autoriteiten op St. Helena te voeren.

Hij zou, voor rekening van het Comité, 7 Juli op reis gaan; de bedoeling was, dat zijn arbeid daar na zes maanden eindigen zou.

Maar onverwacht en ongedacht kwam er tegenspoed. Alles was reeds tot een begin van uitvoering gekomen, toen het Comité van St. Helena bericht ontving, dat, nu er reeds twee predikanten uit Zuid-Afrika onder de gevangenen arbeiden, de komst van een Nederlandschen predikant niet wenschelijk werd geacht.

Het Comité meende toen niet te moeten voortgaan; een zoo kolossale uitgave mocht het alleen doen, wanneer de broeders ginds het wenschten.

Dan, aan de andere zijde van Afrika, ligt Ceylon, het eiland, waarheen Engeland een ander deel van de gevangenen zendt. Natuurlijk richt ons Comité ook den blik daarheen. Het zou misschien gaarne in staat worden gesteld een predikant naar dat eiland te zenden; maar dan zou, met de opgedane ervaring rekening houdende, toch eerst moeten blijken dat de gevangenen dit begeerden.

Want immers de kosten zijn zoo schrikkelijk groot.

En geheel uitputten mogen we onze kas niet.

Onze Consul-Generaal te Kaapstad, die ons zoo welwylend met raad en daad ter zijde staat, schreef ons, toch zooveel mogelijk geld te verzamelen, om straks de arme Boeren te helpen, die in dezen gruwelijken krijg huis en hof verloren en tot den bedelstaf zijn gebracht.

Daar moeten we dus voor blijven aankloppen.

En ten slotte, de oorlog zal toch eens moeten eindigen, en als de Heere in zijn genade dan den strijd bekroont, door aan de helden van den Vrijstaat en Transvaal hun vrijheid en onafhankelijkheid te herschenken, dan zal er een arbeidsveld voor ons open zijn, dat nu nog niet is af te zien.

Toekomst-muziek wenschen we niet te doen klinken, maar het Comité behoort te rekenen met de dingen die gebeuren kunnen.

Allerlei denkbeelden daaromtrent zijn reeds geopperd, en we meenen gerechtigd te zijn tot het vermoeden, dat het in de toekomst wel zou kunnen komen tot de oprichting van een Christelijke Vereeniging voor Zuid-Afrika.

Zooals het Boeren-Comité nu is samengesteld, kan het natuurlijk niet blijven bestaan.

Blijkt dit wenschelijk, dan zal er een wél geordende Vereeniging moeten worden opgericht, met goede statuten, en een flink en vast omljnd werk-program. Dan zal die Vereeniging vaste contribuanten moeten bezitten bij dui-zenden, in alle deelen van het land; dan zal zij een krachtig Hoofdbestuur noodig hebben en flinke afdeelingsbesturen.

Dan zal . . . . . het Christelijk Nationaal Boeren-Comité ophouden te bestaan, en zullen zijn leden zeer gaarne den arbeid zien overnemen door anderen.

Wij allen zijn het ons levendig bewust, dat we slechts noodhulpdienst verrichten.

Toen wij optraden, moest het wel, kon het niet anders; en we hebben ons voor de taak gespannen met

alle krachten en gaven waarover God de Heere ons te beschikken gaf.

Onze arbeid over het eerste half jaar van ons bestaan hebben we U in de vorige bladzijden willen teekenen; want gij allen, die ons zoo milde bijdragen toezondt, hebt recht te weten, wat het Comité heeft verricht.

Gij kunt nu dien arbeid beoordeelen.

Het beheer onzer finantiën, dat niet zoo gemakkelijk uit een verslag is na te gaan, onderwierpen we aan een nauwgezet onderzoek van twee mannen, wier namen bij ons Christelijk publiek niet alleen, maar door geheel het land een waarborg zijn voor de gestrengheid, waarmee ze hun arbeid hebben verricht. Het zijn de heeren W. H o v y en Th. R u y s Gzn., die met bereidwilligheid op zich namen de kas van onzen ijverigen penningmeester na te zien.

De uitkomst van dit onderzoek vindt de lezer aan het slot van dit boekje.

Aan deze beide heeren onze warme dank voor den dienst, dien zij het Boeren-Comité hebben willen bewijzen.

En hiermeê is hij, wien de taak werd opgedragen dit boekje saam te stellen, aan het einde van zijn mededeelingen.

Mogen deze bladzijden er toe bijdragen het doel te bereiken, dat het Christelijk Nationaal Boeren-Comité zich heeft gesteld. Tot dit doel behoort ook het leiding geven aan de voor onze broeders in ons land levende sympathie, en ook met deze uitgave beoogt het een bescheiden schrede in deze richting te doen.

Of we, zij het dan ook straks in gansch andere gestalte, zullen voortgaan met onzen arbeid, hangt geheel af van den steun, dien wij bij het publiek vinden. Zonder ons Christenvolk in den lande hebben we geen kracht; maar door alle onze broeders en zusters gesteund, zullen we zeer veel vermogen.

Vandaar, dat we aan ons werk door dit boekske meer bekendheid hebben willen geven, en daardoor hebben willen doen zien, dat het Christelijk Nationaal Boeren-Comité meer doet dan geld ontvangen en uitgeven.

Moge onze hand nu opnieuw worden gevuld door alle onze vrienden in den lande.

Laat ons samen, allen samen arbeiden ten behoeve van die hard geplaagden en gedrukten daarginds.

Wij kunnen voor onze broederen in Afrika niet anders doen dan God den Heere aanroepen om hun verlossing en bevrijding; en wij kunnen *geven*.

Geven ons goud, ons zilver; geven onze medewerking in allerlei arbeid, tot leniging van zoo velerlei nood.

Straks moeten de huizen worden herbouwd, de velden opnieuw bearbeid. Het geroofde vee moet door ander vervangen worden; de verwoeste spoorwegen en bruggen moeten worden hersteld.

Dat zal millioenen eischen.

En nu is het onmogelijk dat wij in dat alles voorzien; maar is het zelfs geen heerlijk voorrecht, aan wie lijden een beker koud waters te kunnen bieden?

Is het niet heerlijk, als wij in staat mogen worden gesteld aan weduwen en weezen éénige verkwikking te langden. Wij kunnen ze den man en vader niet teruggeven, die viel in den heldenstrijd. Maar wij kunnen, als de deernis der Christelijke liefde spreekt uit onze hulpe, toch wellicht het hart der weduwe vroolijk doen zingen.

Wij kunnen . . . maar neen, we gaan niet voort; we vragen bij vernieuwing de hulp van onze trouwe vrienden in den lande, en wij bidden, dat God onze hand sterke, ons wijsheid en kracht schenke, om nog veel te doen voor de broeders en zusters in Afrika, die zoo ondenkbaar lijden door den gruwelijksten, den onrechtvaardigsten oor-

log, die onze stervende negentiende eeuw met onuitwischbare schande overdekt.

Wij bidden, of het geloof mocht blijven leven in ons hart, dat de *Rechter der gansche aarde recht zal doen*; dat er een toekomst zij voor dat heldenvolk, dat zich in onze eeuw van stofvergoding heeft opgemaakt om zijn van God verkregen, heilige goederen tegen een overmachtigen vijand te bewaren en te verdedigen.

Wij bidden om en blijven gelooven in DE VRIJHEID EN ONAFHANKELIJKHEID VAN DEN VRIJSTAAT EN TRANSVAAL.

OORLOG IN ZUID-AFRIKA.

Kort overzicht der voornaamste gebeurtenissen,
tot het bezetten van Pretoria.

- 9 Oct. De beide Republieken richten het *ultimatum* tot Engeland.
- 11 „ Des avonds te 6 ure treedt de oorlogstoestand in.
- 12 „ De Boeren rukken in grooten getale het Noorden van Natal binnen.
Een gepantserde trein door de Boeren bij Kraaipan vernield. Aanvang van het beleg van Mafeking.
- 15 „ Vrijburg door de Boeren bezet.
- 16 „ Aanvang van het bombardement van *Mafeking*.
- 19 „ Een spoortrein der Engelschen door de Boeren bij *Elandslaagte* genomen.
- 20 „ Eerste aanval der Boeren op de stellingen der Engelschen bij *Dundee* en *Glencoe*. Generaal Symons doodelijk gewond en gevangen.
- 21 „ Gevecht bij *Elandslaagte*. Generaal Kock doodelijk gewond. Kolonel Schiel gevangen genomen. Het Hollandsche corps lijdt veel. De Nederlanders *Coster, de Jonge, Pieter Moora* en anderen sneuvelen of worden door de lansiers vermoord. Hernieuwde aanval der Boeren op de stellingen van *Dundee* en *Glencoe*. Een afdeeling Britsche ruitery door de Boeren gevangen genomen.

- 22 Oct. Terugtocht van Generaal Yule van *Dundee* naar *Ladysmith*; de Boeren bezetten de verlaten stellingen.
- 24 " Gevecht bij *Rietfontein*.
- 29 " De insluiting van *Ladysmith* voltooid.
- 30 " Gevecht bij *Nicholsonsnek*. De Boeren nemen 1200 Engelschen gevangen en veroveren 6 kanonnen. Aanvang van het bombardement van *Ladysmith*.
- 3 Nov. De Engelschen doen een uitval uit *Ladysmith*, doch worden bij *Besters Heuvel* door de Boeren teruggeslagen.
- 5 " Commandant H. Botha sneuvelt bij *Kimberley*.
- 7 " De Boeren bezetten *Colenso* aan de *Tugela*.
- 14 " De Boeren bezetten *Colesberg* in het Noorden der Kaapkolonie.
- 15 " Bij *Estcourt* in Natal wordt een gepantserde trein door de Boeren vernield; verscheidene Engelschen gevangen genomen.
- 18 " De Boeren doen een aanval op *Estcourt* en sluiten deze plaats in.
- 23 " Generaal *Methuen* ontmoet op zijn tocht tot ontzet van *Kimberley* de Boeren bij *Belmont*. Na den Engelschen ernstige verliezen te hebben toegebracht, trekken de Boeren terug.
- 25 " Gevecht bij *Graspan*. Ook hier trekken de Boeren terug na den Engelschen zware verliezen te hebben toegebracht. Uitval der Engelschen uit *Kimberley*. De Boeren werpen den vijand terug.
- 28 " Slag aan de *Modderrivier*, waar generaal *Methuen* een nederlaag lijdt.
- 4 Dec. In het noorden der Kaapkolonie worden verscheidene plaatsen door de Boeren bezet.
- 8 " Generaal *White* doet een welgeslaagden uitval uit *Ladysmith* en brengt den Boeren verliezen toe bij *Lombardskop*.
- 10 " Slag bij *Stormberg* in het noorden der Kaapkolonie. De Engelsche troepen onder *Gatacre* verslagen.

- 11 Dec. Slag bij *Magersfontein*. De Boeren behalen een schitterende overwinning op Methuen. De Zwarte Wacht bijna geheel vernietigd. De Hooglander-Generaal Wauchope gesneuveld. Cronjé handhaaft zijn roemrijken naam.
- 15 " Slag bij *Colenso*. De troepen van Buller door de Boeren teruggedreven. Twaalf kanonnen vallen den Boeren in handen. De zoon van Lord Roberts sneuvelt.
- 22 " Gevecht bij *Derdepoort*.
- 25 " Verschillende gevechten in het noorden der Kaapkolonie.
- 1 Jan. *Koeroeman*, de Hoofdstad van Britsch Bechuana-land, door de Boeren ingenomen.
- 3 " Gevecht bij *Colesberg*. Een trein met levensmiddelen valt den Boeren in handen.
- 6 " White doet een uitval uit *Ladysmith*, maar wordt teruggeworpen, evenals Buller, die de Boerenstellingen bij de *Tugela* aanviel.
- 7 " Een afdeeling van het Suffolk-regiment bij *Colesberg* gevangen genomen.
- 11 " Buller bezet de pont bij *Potgietersdrift*.
- 16 " Buller trekt de *Tugela* over.
- 18-21 Jan. Verschillende schermutselingen aan de Boven-Tugela.
- 24 " De Engelschen veroveren den *Spioenkop*; generaal Woodgate gewond.
- 25 " De Boeren heroveren *Spioenkop*, en de Engelschen gaan weer over de *Tugela* terug.
- 28 " Schermutselingen in de buurt van *Prieska*, dat door de Engelschen wordt bezet.
- 3 Febr. Gevecht bij *Colenso*; de Engelschen verslagen.
- 5 " De Engelschen trekken weer over de *Tugela* en bezetten *Vaalkrans*.
- 8 " De Boeren werpen de Engelschen terug, en deze trekken weer terug over de *Tugela*.
- 9 " Gevecht bij *Colenso*.

- 11 Febr. Generaal French rukt op naar *Kimberley*.
- 12 „ Slag bij *Colesberg*; de Engelschen op Rensburg teruggeworpen.
- 14 „ Generaal Clements trekt in de Kaapkolonie terug naar *Arundel*. Buller doet een aanval op *Hlangwane*, maar wordt teruggeslagen.
- 15 „ De Engelschen trekken de stellingen van Cronjé om. *Jacóbsdal* wordt door hen bezet. Generaal *French ontzet Kimberley*. De Boeren trekken terug en nemen een Britsch convooi.
- 18 „ Gevecht bij *Paardeberg*. De generaals Knox en Macdonald gewond.
- 19 „ *Hlangwane* door de Engelschen bezet.
- 20 „ De Engelschen trekken over de *Tugela*.
- 23 „ De Engelschen bij *Pietersheuwel* teruggeslagen; generaal Wynne gewond. Vergeefsche pogingen tot ontzet van Cronjé, die aan de bedding der Modderrivier door Roberts is ingesloten.
- 25 „ De Engelschen bij *Stormberg* teruggeslagen.
- 27 „ *Cronjé* geeft zich met 3700 menschen, waaronder vrouwen en kinderen, na een heldhaftigen tegenstand van tien dagen, aan Roberts, die hem met 40,000 man omsingelde, over.
- 28 „ Ontzet van *Ladysmith*. Algemeene terugtocht der Boeren in Natal.
- 3 Maart De Boeren in het noorden van de Kaapkolonie trekken al schermutselende terug.
- 5 „ Vredesvoorstel van de Boeren door de Engelschen afgewezen.
- 7 „ De Boeren bij *Populierendrift* door Roberts teruggeworpen.
- 9 „ De beide Republieken richten zich tot de mogendheden met verzoek om tusschenbeide te komen.
- 10 „ De Boeren bij *Driefontein* teruggedreven. De spoorbrug over de Oranjerivier door de Boeren vernield.
- 13 „ *Bloemfontein* door de Engelschen bezet. De aan-

- bieding tot bemiddeling van Amerika door Engeland afgewezen.
- 16 Maart *Kolonel Plumer*, die reeds herhaalde malen pogingen deed om van uit het noorden *Mafeking* te naderen, door de Boeren met verlies teruggeworpen.
- 20 " Verschillende plaatsen door de Engelschen in den Vrijstaat bezet; gevechten ten oosten van *Bloemfontein*. Lord Kitchener vertrekt naar *Prieska*, om daar de opstandelingen ten onder te brengen.
- 23 " Ten noorden van *Bloemfontein* vallen eenige Engelsche officieren in handen der Boeren.
- 26 " Gevecht bij Ladybrand.
- 27 " *Generaal Joubert* te Pretoria overleden. *Louis Botha*, de held van de Tugela, opperbevelhebber.
- 31 " Bij de *waterwerken* van Bloemfontein vallen de Engelschen in een hinderlaag. De Boeren maken een groot convooi buit, veroveren zeven kanonnen en maken vele gevangenen.
- 5 April Gevecht bij *Boshof*. De Fransche kolonel de Villebois Mareuil sneuvelt; vele uitlanders, die de Boeren dienden, gevangen genomen. Vijf Engelsche Compagnieën bij *Reddersburg* overvallen en gevangen genomen.
- 9 " *Wepener* door de Boeren ingesloten.
- 14 " Aankomst der Engelschen te Beira; zij trekken over Portugeesch gebied. De heeren Fischer, Wolmarans en Wessels komen in Den Haag.
- 19 " Gevechten bij *Bethulië* en *Karee Siding*.
- 20 " Gevechten bij *De Wetsdorp* en bij *Boshof*.
- 24 " Strijd bij *Wepener*. De Engelschen worden bij Veertien Stroomen aan de Vaal geslagen.
- 25 " *Wepener* ontzet.
- 30 " De Boeren veroveren een Engelschen legertrain.
- 3 Mei *Brandfort* door de Boeren ontruimd. De spoorbrug over de Vetrivier door de Boeren vernield.

- Het Gezantschap der Republieken vertrekt naar Amerika.
- 5 Mei Gevechten aan de Vetrivier, waar de Engelschen ernstige verliezen lijden. De Engelschen trekken bij *Veertienstroomen* de Vaal over.
- 7 " De jongste zitting van den Transvaalschen Volksraad geopend.
- 10 " Roberts trekt de *Zandrivier* over.
- 12 " *Kroonstad* door de Engelschen genomen. *Heilbron* wordt de hoofdstad van den Vrijstaat.
- 15 " De Engelschen bezetten *Dundee* en *Glencoe* weder. Aankomst van het Gezantschap der Republieken te New-York.
- 16 " *Christiana* in Transvaal door de Engelschen bezet.
- 17 " *New-Castle* in het noorden van Natal weder door de Engelschen bezet.
- 18 " *Mafeking* na een hevig gevecht door de Engelschen ontzet.
- 20 " De Boeren vermeesteren een Engelsch convooi bij *Lindley*.
- 22 " Een escadron ruitery door de Boeren bij *New-Castle* verrast. *Heilbron* door de Engelschen bezet. *Vrede* wordt de nieuwe hoofdplaats van den Vrijstaat.
- 24 " *Heilbron* weder door de Boeren in bezit genomen.
- 27 " De hoofdmacht der Engelschen trekt *de Vaal* over.
- 28 " De *Vrijstaat* door de Engelschen geannexeerd.
- 29-30 Mei Gevechten om *Johannesburg*. De goudstad door de troepen van Roberts omringd. Bij Senekal in den Vrijstaat raakt generaal Rundle met de Boeren slaags; hij verliest 37 dooden en 115 gewonden.
- 30 " Lord Salisbury verklaart aan een feestmaal te *Londen*, dat den Boeren iedere schijn van onafhankelijkheid zal worden ontnomen.

- 31 Juni *Johannesburg* aan Lord Roberts overgegeven.
1 " Gevechten in den omtrek van Pretoria.
4 " De Engelsche hoofdmacht in de nabijheid van
Pretoria aangekomen, waar een hevig gevecht
met de Boeren geleverd werd. Deze ontruimen
hun stellingen en trekken terug.
5 " *Pretoria* aan de Engelschen overgegeven.
-

Verantwoording van den Penningmeester

loopende van 1 November

ONTVANGSTEN.

Giften voor Bouffanten en Moffen	f 2,602	62 ^s
" Krijgsgevangenen.	" 22	50
" St. Helena	" 312	50
" de Algemeene belangen der Boeren.	" 18,035	31
" Repatrieerkosten	" 200	—
" het Roode Kruis	" 6	61
" De Nederl. Zuid Afr. Vereeniging.	" 1,093	26
" Achtergebleven betrekkingen van Onderwijzers hier te lande . .	" 135	41
" Weduwen en Weezen, gewonden, achtergeblevenen en noodlijdende betrekkingen in Zuid-Afrika . .	" 1,685	37 ^s
" betrekkingen en Weduwen of Wee- zen van Onderwijzers	" 146	16
" Prolongatierenten.	" 103	06
	f 24,342	81

van het Christelijk Nationaal Boeren-Comité,

1899 tot 23 Mei 1900.

UITGAVEN.

Gezonden aan Paul Krüger te Pretoria ter ondersteuning van noodlijdenden £ 200	f	2,442	—
Gezonden aan den Consul-Generaal te Kaapstad, ter ondersteuning van de krijgsgevangenen, telegraph. verzonden, £ 200.	"	2,506	37
Zendingen Bouffanten, Polsmoffen enz. met inbegrip van Emballage, Vrachten, Rechten enz.	"	3,940	13 ^s
Diverse ondersteuningën.	"	410	—
Gestort bij het Informatiebureau tot onderzoek naar gewonden en gesneuvelden.	"	150	—
Afgedragen aan de Nederl. Zuid-Afrikaansche Vereeniging	"	1,093	36
Afgedragen aan het Roode Kruis	"	6	61
Ontvangst Zuid-Afrikaansche Deputatie, Meetings, Reiskosten, Telegrammen, Drukwerken, Advertentiën, enz.	"	987	09
Op Prolongatie uitgezet.	"	11,000	—
Contanten	"	1,807	24 ^s
	f	24,342	81

S. E. & O.

AMSTERDAM, 23 Mei 1900,

J. C. WEISZ JR.

Bovenstaande rekening nagezien en accoord bevonden:

AMSTERDAM, 25 Juni 1900,

W HOVY.

TH. RUIJS Gz.

INHOUD.

Hoofdstuk.	Bladz.
I. HET CHRISTELIJK NATIONAAL BOEREN-COMITÉ ZIJN ONTSTAAN	1
II. DE EERSTE MEETING EN HAAR GEVOLGEN.	6
III. ALLERLEI WERK	13
IV. DE TWEEDE MEETING.	19
V. BOUFFANTES EN POLSMOFFEN	26
VI. HET ZUID-AFRIKAANSCH GEZANTSCHAP.	34
VERGADERING IN STROUCKEN	42
VII. BESLUIT	68
KORT OVERZICHT DER VOORNAAMSTE GEBEURTENIS- SEN, TOT HET BEZETTEN VAN PRETORIA.	79
REKENING EN VERANTWOORDING VAN DEN PENNING- MEESTER.	86
